

Stenografični zapisnik

devete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 1. februvarija 1894.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton Detela. — Zastopnika c. kr. vlade: Deželni predsednik baron Viktor Hein in c. kr. okrajni komisar vitez Viljem Laschan. — Vsi članovi razun: ekszellenca knezoškof dr. Jakob Missia, Janez Mesar. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika VIII. deželno-zborske seje dne 30. januarja 1894.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 58. Poročilo deželnega odbora o napravi nove deželne ceste od gomile do Stamperga na Zagrebški državni cesti v Trebanjskem cestnem okraji in o uvrstitvi od Gomile do deželne ceste Radna-Mokronog-Velika Loka držečega 380 m dolgega kosa okrajne, v zakonu o uvrstitvi cest iz l. 1866. pod točko 32 a) navedene ceste med deželne ceste, z dotičnim načrtom zakona.
4. Tretje branje novele k agrarnemu zakonu (k prilogi 57).
5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji dramatičnega društva v Ljubljani za dovolitev treh predstav na teden v deželnem gledišči v sezoni 1894/95.
6. Ustno poročilo upravnega odseka gledé zgradbe levega brega reke Kolpe pri Osilnici z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 41.).
7. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o:
§ 3. A: Deželna kultura;
§ 3. B: Agrarne razmere.
8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Vipavi za podporo 15.000 gld. v svrhu uravnavanja reke Vipavšice.
9. Ustno poročilo upravnega odseka gledé načrta zakona o preložitvi okrajne ceste z Vrhnike do Podlipse v delni progí pri Stari Vrhniki (k prilogi 47.).
10. Ustno poročilo upravnega odseka gledé naprave nove okrajne ceste v Žužemperškem cestnem okraji od Smuke čez Hine do Žvirč (k prilogi 49.).

Stenographischer Bericht

der neunten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 1. Februar 1894.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Victor Freiherr v. Hein und k. k. Bezirkscommissär Wilhelm Ritter v. Laschan. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Johann Mesar. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der VIII. Landtagsitzung vom 30. Jänner 1894.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 58. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Herstellung einer neuen Landesstraße von Gomila bis Steinberg an der Agramer Reichsstraße im Straßenbezirke Treffen und Aufnahme des von Gomila abwärts bis zur Radna-Rassenfuß-Großlader Landesstraße führenden, 380 m langen Fragmentes der im Straßenkategorisirungsgeſetze vom J. 1866 unter Post 32 a) vorkommenden Bezirksstraße in die Kategorie der Landesstraßen, sammt Vorlage des bezüglichlichen Geſeſtentwurfes.
4. Dritte Lesung der Novelle zum Agradgeſetze (zur Beilage 57).
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des dramatischen Vereines in Laibach um Bewilligung von drei Vorstellungen per Woche im Landestheater in der Saison 1894/95.
6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Verbauung des linken Ufers des Kulpaflusses bei Osilnic mit dem dießbezüglichlichen Geſeſtentwurfe (zur Beilage 41).
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesausschusses, und zwar über:
§ 3. A: Landescultur;
§ 3. B: Agrarverhältnisse.
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeinbeames in Wippach um Bewilligung einer Subvention von 15.000 fl. behufs Regulirung des Wippacherflusses.
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Geſeſtentwurf, betreffend die Umlegung der Oberlaibach-Podlipa'er Bezirksstraße in der Theilstrecke bei Alt-Oberlaibach (zur Beilage 47).
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit einer im Straßenbezirke Seisenberg von Langenthon über Sinnach bis Schwörz neu herzustellenden Bezirksstraße (zur Beilage 49).

11. Ustno poročilo upravnega odseka o uvrstitvi 1045 m dolge, v cestnem okraji Črnomaljskem se nahajajoče občinske ceste, ki se v Burgi pri Rožmanovi hiši od Črnomaljsko-Adlešiške okrajne ceste odcepi ter drži do broda čez Kolpo pri Podbrezji med okrajne ceste (k prilogi 50.). 12. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora in sicer: a) o št. I. in II. uvoda; b) o § 1.: Zakonski načrti in sklepi; c) o § 3. C: Zdravstvene reči; d) o § 4.: Deželne podpore, in o § 5.: Občinske reči; e) o § 7. A: Deželna prisilna delavnica.	11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Tschernembl vorkommenden, in Burga beim Rožman'schen Hause von der Tschernembl-Ableschitzer Bezirksstraße abzweigenden und bis zur Kulpa-Überfuhr bei Freithurn führenden, 1045 m langen Gemeindefstraße in Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 50). 12. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landes-ausschusses, und zwar über: a) Nr. I. und II. der Einleitung; b) § 1: Gesetzentwürfe und Beschlüsse; c) § 3. C: Sanitätsangelegenheiten; d) § 4: Landesunterstützungen, und § 5: Gemeindeangelegenheiten; e) § 7: A: Landes-Zwangsarbeitsanstalt.

Seja se začne ob 11. uri 10 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 11 Uhr 10 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Konstatujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo. Gospoda zapisnikarja prosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika VIII. deželno-zborske seje dne 30. januvarija 1894.**1. Lesung des Protokolls der VIII. Landtagsitzung vom 30. Jänner 1894.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik VIII. seje v nemškem jeziku. — Liest das Protokoll der VIII. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Došle so mi sledeče peticije, in sicer izročam jaz v imenu deželnega odbora:

Županstvo občine Boštajn prosi, da naj se pri sestavi novega lovskega zakona ozira na kmetski stan. (Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Županstva občin Kropa, Kamnagorica, Ovsišje prosijo za ustanovitev zdravniškega mesta v Kropi. (Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Der Philosophen-Unterstützungsverein an der k. k. Universität in Wien bittet um Subvention. (Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der juridische Unterstützungsverein an der k. k. Universität in Wien bittet um Subvention. (Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstva občin Kovor, sv. Križ in Naklo prosijo za zgradbo železnice Kranj-Tržič-Ljubelj.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstvo občine sv. Ana prosi za zgradbo železnice Kranj-Tržič-Ljubelj.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstvo občine sv. Katarina prosi za zgradbo železnice Kranj-Tržič-Ljubelj.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstvo občine Tržič prosi za zgradbo železnice Kranj-Tržič-Ljubelj.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstvo mestne občine Kranj prosi za zgradbo železnice Kranj-Tržič-Ljubelj.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstvo občine Javorje prosi, da naj se vpliva na c. kr. deželno vlado zaradi zgradbe železnice iz Divače preko Škofjeloke čez Ljubelj.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Klun izroča prošnjo županstva občine Trata nad Poljami, da se vpliva na vlado zaradi zgradbe železnice Divača-Škofjaloka-Ljubelj.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Žitnik izroča prošnjo županstva v Hotiču, okraja Litijskega, da deželni inženir pregleda škodo prouzročeno po reki Savi ter da varuje dotično obrežje.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Murnik se je oglasil k besedi.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

V imenu finančnega odseka stavljam nasvet, da bi se vse one prošnje, ki bi odslej došle visokemu zboru, izročile deželnemu odboru. Prosil bi, da smem ta nasvet takoj utemeljiti.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo ta predlog, naj blagovolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je podprt in prosim gospoda predlagatelja, da ga utemelji.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Zasedanje gre h koncu in ker je pred nami še nekoliko praznikov, skrčilo se bode število dni, kateri bi mogli v delo uporabiti. Prošnje, katere bi odslej še došle visokemu zboru, odkazati dotičnim odsekom, bi ne kazalo, ker je za to že prepozno in ker je proračun deželnega zaklada v finančnem odseku že končan ter bi bilo neugodno, ako bi se pozneje moral spremeniti. Prosim torej, da visoka zbornica pritrdi mojemu predlogu, da se odslej dohajajoče nam prošnje izroče deželnemu odboru.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki pritrdijo stavljenemu predlogu, da se vse odslej dohajajoče prošnje izročé deželnemu odboru, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Ekszellenca gospod baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Hohes Haus! In der letzten Sitzung des hohen Landtages ist der Beschluß gefaßt worden, daß über die Anträge des Finanzausschusses, betreffend die Reorganisation des Landesmuseums, weitere Informationen und Erhebungen wünschenswert und nothwendig seien und daß zwar die vom Landesausschusse vorgeschlagene Reorganisation im Principe bestätigt, das Resultat der weiteren Erhebungen aber der Beschlußfassung des hohen Landtages vorbehalten werden soll. Nun ist es seit der letzten Sitzung möglich geworden, durch eingehende Verhandlungen und Auseinandersetzungen über diesen Gegenstand und durch Ertheilung aller jener Aufklärungen, die als wünschenswert bezeichnet worden waren, den Zweck, welchen der Beschluß des hohen Landtages im Auge hatte, zu erreichen. Nachdem es wünschenswert erscheint, daß die vorgeschlagene Reorganisation des Museums ohne weiteren Zeitverlust ins Leben trete, erlaube ich mir den Antrag zu stellen, daß die Reorganisation, wie sie von Seite des Finanzausschusses beantragt wurde, im hohen Hause heute auf Grundlage der gepflogenen Erhebungen und Informationen neuerdings in Verhandlung gezogen und beschloffen werde, daß diese Reorganisation angenommen und der Landesausschuß mit der Durchführung derselben betraut werde.

Angeichts der Dringlichkeit der Angelegenheit erlaube ich mir zu beantragen, daß dieselbe ohne weitere Zuweisung an einen Ausschuß, nachdem der Verwaltungs- und der Finanzausschuß mit derselben bereits eingehend sich beschäftigt haben, sofort im hohen Hause zur Verhandlung und Entscheidung gebracht werde.

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo nujnost tega predloga, naj izvolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Nujnost predloga je zadostno podprta in prosim gospoda predlagatelja, da utemelji svoj predlog.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Hohes Haus! Ich glaube mich nur im allgemeinen und in erster Reihe auf die Verhandlungen und Auseinandersetzungen beziehen zu dürfen, die vorgestern hier gepflogen wurden. Ich habe hiebei zu constatiren, daß seit der Zeit, Dank dem lebhaften Interesse, welches von den maßgebendsten Kreisen dieses hohen Hauses getheilt wird, diese Angelegenheit reichlich in Erwägung gezogen und allen Wünschen bezüglich weiterer Informationen im vollsten Maße Rechnung getragen worden ist. Ich glaube demnach, indem ich mir die Erlaubnis erbitte, wenn es nothwendig und wünschenswert sein sollte, zum Schlusse darauf zurückzukommen, vorläufig mich auf den Antrag beschränken zu können:

„Das vorgelegte Reorganisations-Programm des Landesmuseums wird genehmiget und der Landesausschuß wird mit der Durchführung dieses Programmes betraut.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! V zadnji seji sem stavil predlog, s katerim se je to, kar je nasvetoval finančni odsek, prav za prav načeloma sprejelo, ampak vendar predlagalo, da se stvar odloži do prihodnjega zasedanja. Stavil sem ta predlog, ker nisem član finančnega odseka in tudi nisem prišel do tega, da bi se bil popolnoma in natančno informiral o celem zadevi. Danes pa, ko sem prejel popolne informacije, lahko izrekam, da sem se prepričal, da je nasvet finančnega odseka tak, da nastanejo lahko velike koristi za deželo in za muzej, ako se sprejme. Ker sem pa tudi mnenja, da muzej nikakor ni zavod, gledé katerega bi se smelo reči, da spada mej politične prepire, in ker sem že naglašal, da bi želel, da bi se to vprašanje ne spravilo na polje političnih strastij, sem danes za to, da se spravi v razgovor novi nujni predlog. Glavni namen tega predloga je pač ta, da naj bi se takoj in brez daljšega odlaganja ustanovilo muzejsko društvo. Poročilo finančnega odseka je polno najboljših upov. Jaz sicer nisem v tem oziru optimist, vendar pa nisem proti temu, da ne bi bila deželnemu odboru dana prilika, da takoj organizuje društvo. Seveda nam je pa pri tem treba varovati tiste nazore, katere sem naglašal v zadnji seji. Naglašal sem takrat, da se bojim, da ne bi iz nove organizacije nastala za deželo nevarnost v tem oziru, da bi morala končno, ako bi društvo prišlo v kako krizo in bi se stvar ponesrečila, za muzej mnogo več donasati, kakor dosedaj. Tolmačim reorganizacijo takó, da ima društvo namen, pridobiti za muzej večjih dohodkov, ob enem pa, da daje deželi možnost, da ostane pri tistih doneskih, kakor jih je plačevala dosedaj, tudi za naprej, ne da bi jih bilo treba zvišati. Na drugi strani sem zadnjič izrekel bojazen, da ne bi se organizacija porabila v to, da bi se zavod ponemčil, in v tem oziru bodem stavil nek predlog, da varujem svoje stališče in zabranim tisto nevarnost, katere bi se bal tudi še sedaj, ako se predlog finančnega odseka sprejme brez vsakega dodatka. Le pod tem pogojem glasujem za predlog finančnega odseka. Dalje moram naglašati, da se mi udnina 10 gld. zdi previsoka; v tem oziru bodem predlagal, da se reorganizacijski program spremeni v toliko, da bi se dotični pasus glasil: „Donesek članov muzejskega društva določi se na najmanj 5 gld.“ Finančni odsek nasvetuje, naj se udnina določi na 10 gld., ali v tem vidim največjo nevarnost, da ne bi gotova stranka polastila se društva in v njem gospodarila, kakor bi hotela.

Predlagam torej, da se glasi v zadnjem odstavku v 8. vrsti stavek takole: „Donesek članov muzejskega društva se določi na najmanj 5 gld.“

Da se varuje stališče deželnega odbora in ob
jednem narodne stranke, prosim:

Visoki deželni zbor naj sklene sledeče:

Resolucija.

„Deželnemu odboru se naroča, da pri izpeljavi
tega organizacijskega navodila varuje, kolikor mogoče
svojo ingerencijo ter uvažuje, da se z nasvetovano
organizacijo nikakor ne namerava, povišati dosedanji
deželni donesek za muzej.

Deželnemu odboru se dalje naroča, da pri so-
stavljanju pravil in drugih načrtov strogo pazi na to,
da se ne bodo krušile pravice slovenskega jezika, in
da v ti zadevi odločno zastopa načelo, da se ime-
nujejo muzejskim funkcionarjem, ki bodo opravljali
strogo muzejski posel, osebe, ki so v stanu izkazati
znanje slovenskega in nemškega jezika.

Za slučaj, če bodo iz Smoletove ustanove pri-
hajale obresti, izreka se za načelo, da se ima vsled
tega dežela v svojih doneskib primerno razbremeniti.

Končno se deželnemu odboru naroča, da v
prihodnjem zasedanju pravila društva in druge načrte
deželnemu zboru predloži.“

Zadnje predlagam zategadelj, da pride tudi
visoki deželni zbor v položaj, presoditi, kaka so pra-
vila in dotični načrti, in ker je naravno, ako zahte-
vamo, da bodeta deželni zbor in deželni odbor imela,
kadar bode društvo organizovano, toliko vpliva, da
bodeta dosegla kako primerno spremembo gledé
načrtov in gledé pravil.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo predloga gospoda
poslanca dr. Tavčarja, naj izvolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predloga sta zadostno podprta in sta torej v
razpravi.

Gospod poslanec dr. Papež se je oglasil k
besedi.

Poslanec dr. Papež:

Podpiram predloga častitega gospoda predgo-
vornika v vseh točkah. Posamezne točke izrekajo to,
kar je bilo pripoznano že pri prvem posvetovanju
in kar je obseženo v nagibih; če se pa to izrazi v
obliki sklepa, je to še bolje. Takoj po zasedanju bode
torej mogoče, osnovati dotično muzejsko društvo.

Priporočam, da se sprejme predlog finančnega
odseka in dodatna predloga gospoda poslanca dr.
Tavčarja.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Klun ima besedo.

Poslanec Klun:

48 ur je komaj preteklo, odkar smo zadnjič
storili sklep o reorganizaciji deželnega muzeja, in ne
bi bil mislil, da se bode mnenje visoke zbornice tako
hitro spremenilo. Kaj je na to vplivalo, mi ni znano,
splošni razlogi po mojem mnenju gotovo ne, pač pa
morebiti osebni, katerih pa tudi ne vem. Jako sem

se začudil, ko sem danes zjutraj prejel vabilo k
skupni seji finančnega in upravnega odseka, v kateri
se je vršil razgovor o reorganizaciji muzeja. Visoka
zbornica! Razlogi ali uveti, katere je danes pripo-
ročal gospod predgovornik dr. Tavčar, in pogoji, pod
katerimi naj se prekliče zadnjič storjeni sklep, so
taki, da jim mora pritrčiti vsakdo. Umejo se sami
po sebi in jaz si reorganizacije niti ne bi bil mogel
drugače misliti, nego da se bode v vsakem oziru
varovala pravica slovenskega naroda, da se bode
varoval deželni denar in da se bode gledalo sploh
le na pospeševanje muzejskih koristij. Iz srca torej
pritrjujem tem razlogom, vendar se mi pa ne zdi
potrebno, da prekličemo predvčerajšnji sklep; če pri
tem ostanemo, kar smo sklenili, ni nič zgubljenega
in zamujenega. Ako danes dotični sklep prekličemo,
morebiti koga rešimo iz zadrege, ali sami sebe spra-
vimo s tem še v večjo zadrego, in pri ljudeh mnogo
zgubimo, kar se tiče veljave naše. To so razlogi, ki
me silijo, da ne glasujem za predlog finančnega
odseka, ampak da ostanem pri tem, kar se je zad-
njič sklenilo. Do jeseni, mislim, sveta ne bode konec
in Ljubljanskega muzeja menda tudi ne; v prihod-
njem zasedanju bi po prvotnem sklepu imeli priliko,
pregledati načrt deželnega odbora in ga potrditi, če
bode primeren. Ti razlogi me torej silijo, glasovati
proti predlogu finančnega odseka.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Koj s početka izjavljam, da se
strinjam s predlogoma tovariša dr. Tavčarja. Ako
sem se vendar k besedi oglasil, zgodilo se je zato,
da nekoliko precizujem svoje stališče o tem za našo
deželo važnem vprašanju. V predlogu tovariša dr.
Tavčarja se govori o ingerenci, katera se ima deželi
sami ohraniti v muzejskem vprašanju, in to je ravno
povod, da sem si izprosil besedo, da povem svoje
mnenje o tej stvari. Odkritosrčno rečem, da pri-
znamam dobre intencije častitega gospoda poslanca
ekscelence barona Schwegelna, čegar duševno dete
so bili predlogi deželnega odbora gledé našega de-
želnega muzeja, o katerih se je predvčerašnjem vr-
šila razprava v tej visoki zbornici. Prav rad pri-
znamam, da so intencije njegove jako dobre in dobro
izvedene v predlogih, kateri bodo silno velikega po-
mena za razvoj tega imenitnega prosvetnega zavoda
deželnega. Če se tukaj ob jednem govori, da se ima
muzej polagoma razširiti, da se mu ima dodati
obrtnijski in kupčijski oddelek, je to gotovo tako
važna stvar, da jej moramo z veliko simpatijo na-
sproti stati. Seveda jaz nisem mnenja, katero je
bilo izrečeno predvčerašnjem, da za deželo ne bodo
nastali novi troški; temveč sem prepričan, ako jih
takoj v prvih letih ne bode imela dežela, da jih
bode gotovo imela čez nekoliko let, in jaz moram
reči, da, če bi takrat še imel čast biti deželni po-
slanec, bi z veseljem glasoval za dotični izdelek, ki
bode neobhodno potreben, da se muzej razširi. Ne
stojim torej na tesnosrčnem stališču, da se za deželni

muzej ne bode smelo žrtvovati iz deželnih sredstev več, ko to, kar žrtvuje dežela že dandanes. Ker sem pa prepričan, da bode prišla dežela v položaj, da bode morala za muzej več žrtvovati, zaradi tega želim, da bi dežela ohranila svojo ingerenco na poslovanje in upravo tega zavoda tudi v bodoče. Organizacijski program, ki ga imam pred seboj, pa mi daje nekako misliti, da, kakor je lep namen častitega gospoda poslanca ekselence barona Schwegelna, se je vender bati, da iz tega daru, ki se nam ponuja, ne postane Danajski dar za našo deželo. Tam se govori o nameščenju uradnikov in o tem, kdo ima v bodoče oskrbovati deželni muzej. Oskrbovanje — uprava — tega zavoda se jemlje popolnoma iz rok deželnega odbora in prepušča kuratoriju, v katerem ima izmed treh glasov deželni zastop le jeden glas. Dalje se jemlje deželnemu odboru iz rok imenovanje ravnatelja in treh kustodov. Gospoda moja, to je določba, katera se mi zdi silno nevarna in ker se ni v resoluciji tovariša dr. Tavčarja naravnost izreklo, da je treba paziti, da se imenovanje teh uradnikov ne vzame iz rok deželnega odbora, respektive visokega deželnega zbora, zato sem si dovolil opozarjati na to, da jaz tiste besede tolmačim tako, da se ima deželni odbor v tem zmislu zavarovati, da ta eminentno važna imenovanja morajo biti prepuščena deželnemu odboru. Ako se oziramo po organizaciji drugih deželnih muzejev — reči moram sicer, da mi ni znana organizacija drugega nego češkega deželnega muzeja — bodedo videli, da večinoma deželni odbori sami imenujejo uradnike muzejske. Tako je tudi na Češkem, in jaz mislim, da tudi mi tako važne pravice ne smemo iz rok dajati. Načrt, kakor ga je predložil častiti gospod poročevalec finančnega odseka, bi bolje ugajal za statut kake akademije, in v tem oziru moram reči, da smo v zaupni seji slišali iz poročila gospoda poročevalca, da se res nekaj tacega namerava, da bi iz našega muzeja nastala jedenkrat nekaka akademija. Potem pa bi bilo treba vse drugačnih uradnikov in vse drugačnih določeb glede uradovanja in delovanja te akademije, nego so obsežena v predlogih finančnega odseka in ne samo določil gledé sestave kuratorja in najvišjega pokroviteljstva. Izrekam željo, da bi se deželni odbor, kadar bode sestavil statut, oziral na to, da bi interesi dežele ne trpeli škode.

V tem zmislu se pridružujem resoluciji tovariša dr. Tavčarja in bodem po teh opombah za njo glasoval.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Es obliegt mir in erster Reihe die Pflicht, denjenigen Herren, welche im wohlverstandenen Interesse des Landes und zwar ausschließlich des Landes, dieser Frage in wohlwollender Weise Aufmerksamkeit geschenkt und die Verhandlung derselben heute ermöglicht haben, für ihr loyales Eintreten für dieselbe meinen aufrich-

tigsten Dank auszusprechen. Ich glaube, meine Herren, daß das Werk, das wir hier im Interesse des Landes unternehmen, Früchte zeitigen kann, an welchen wir alle uns erfreuen werden und die für unsere Nachkommen die Quelle großer Befriedigung bilden kann und zur Hebung der Cultur und des Wohlstandes zu wirken bestimmt ist. Ich kann mit großer Befriedigung constatiren, daß alle Herren Vorredner diesen Anschauungen bezüglich der Nützlichkeit und Zweckmäßigkeit der Organisation dieses Institutes beigetreten sind. Wenn der letzte Herr Redner in dieser Beziehung speziell die Ingerenz des Landes stärker betont hat, so glaube ich, daß seinen Bedenken dadurch Rechnung getragen wird, daß in der Verwaltung, wie sie durch das Organisationsstatut geplant wird, dem Landesauschusse in jeder Weise die Majorität und die vollständige Autorität im Sinne des Gesetzes und auch in jeder andern als nothwendig erkannten Richtung zugestanden und garantirt wird. Es wird demnach Sache des Landesauschusses sein, bei der Ausarbeitung der Statuten und Normen dies weiter und nachdrücklicher, wenn solches nothwendig sein sollte, zum Ausdruck zu bringen. Was die Beiträge, deren Ermäßigung gewünscht wird, anbelangt, so habe ich schon in der letzten Sitzung darauf hinzuweisen mir erlaubt, daß ich glaube, daß in dieser Bestimmung kein Hindernis zu suchen wäre und daß auch auf einen niedrigeren Beitrag eingegangen werden kann unter der Voraussetzung, daß die Erhöhung auf 10 fl. unter den gegebenen Verhältnissen als unpraktisch und schwierig sich erweisen würde. In der Form, wie der Beitrag mit mindestens 5 fl. zu fixiren wäre, finde ich für die Durchführung der Organisation kein Hindernis, insoferne als ja dem Landesauschusse, der mit der Durchführung derselben betraut wird, die Möglichkeit an die Hand gegeben ist, die Verhältnisse zu untersuchen und zu prüfen, in welcher Weise ein den Bedürfnissen entsprechender Beitrag zu fixiren sein wird. Wenn ein Beitrag in einem höheren Grade vorge schlagen wird, als er durch den Resolutionsantrag ermäßigt erscheint, so bitte ich das Motiv hierfür in dem Wunsche zu erblicken, dem Museum möglichst bedeutende Unterstüzungen zukommen zu lassen, die allein ihm es ermöglichen, in jenem Umfange seiner Aufgabe zu entsprechen, wie es geplant ist. In der Beschränkung, wie sie den Wünschen des hohen Landtages heute entspricht, — daß nämlich die Beiträge des Landes auf eine bestimmte Summe fixirt, und wenn möglich, nicht überschritten werden, — ist ein Postulat der finanziellen Lage des Landes ausgedrückt, ein Postulat, welches nicht nur bei dieser, sondern auch bei vielen anderen Gelegenheiten, wo berechtigte Wünsche um eine größere Unterstüzung für manches Unternehmen laut werden, es nicht zuläßt, diesen Wünschen gerecht zu werden. Mögen die Zeiten sich günstiger gestalten und wir in die Lage versetzt werden, nicht bloß auf diesem, sondern auch auf anderen Gebieten Institutionen, die zur Hebung des Wohlstandes und der Cultur im Lande beitragen sollen, kräftiger unter die Arme zu greifen! Meine Herren! Einwendungen wurden nur von Einer Seite erhoben, und wenn ich bezüglich dieser Einwendungen eine Überraschung auszudrücken hätte, so würde ich es vielleicht nach jener Richtung thun, daß einem Herrn Redner der Zeitraum von 48 Stunden als eine außerordentlich kurze Zeit erschien, binnen welcher die bessere Einsicht Platz gegriffen hat. Aber gerade dieser

Herr Redner hat bei wiederholten Gelegenheiten den Beweis geliefert, daß er für den Wechsel seiner Meinung nur wenige kurze Stunden, die keines Tages Länge erreichen, braucht, und in dieser Volubilität eine Virtuosität an den Tag legt, wie niemand anderer. (Zivahna pohvala. — Lebhafter Beifall.) Wenn dieser Herr Redner weiter der Meinung Ausdruck gegeben hat, daß vielleicht Motive persönlicher Natur diese Änderung herbeigeführt haben, und jene Ausführungen überfieht, in denen ich auseinandergelegt habe, daß Postulaten materieller Natur Rechnung getragen werden muß, und nun trotzdem der Meinung ist, daß persönliche Motive mitgewirkt haben, so kann ich die Vermuthung einer solchen Voraussetzung, die mit einer eigenthümlichen Verdächtigung eine gewisse Verwandtschaft hat, nur einer Denkweise zuschreiben, welche ich nicht theile, und die von niemandem, der loyal und correct seine Anschauungen vertritt, getheilt werden kann. Er hat auch der Anschauung Ausdruck gegeben, es sei möglich, daß jemand dadurch aus einer Verlegenheit befreit werden soll. Ob er in Verlegenheit sich befindet (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: „O nein!“) und aus dieser Verlegenheit die Motive für seine heutige Abstimmung schöpft, weiß ich nicht und untersuche ich nicht; daß aber jemand anderer in diesem hohen Hause, mich inbegriffen, in einer persönlichen Verlegenheit sich befindet, bestreite ich auf das allerentschiedenste und glaube, daß die einzige Verlegenheit nur die wäre, in welche die Interessen des Landes kämen. Allerdings sind diese dem Herrn Redner gleichgiltig, er setzt sie zurück, wenn seine persönlichen Interessen in den Vordergrund treten und ich beglückwünsche ihn zu dieser Auffassung. (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: Dobro!)

In dem dargelegten Sinne glaube ich, daß alle Herren sich einigen werden in der Entscheidung, daß das vorgelegte Programm ins Leben trete, und ich nehme dabei gar keinen Anstand, allen Punkten, die in der Resolution Ausdruck gefunden haben, vollständig und rückhaltlos beizustimmen. Ich stimme in dieser Beziehung in erster Reihe vollständig überein mit dem von dem ersten Herrn Vorredner ausgesprochenen Grundsatz, daß es sich bei dem Museum um keine politische Action handelt und daß von diesem Institute jede Politik ferngehalten werden muß. Ich beglückwünsche uns alle zu diesem Grundsatz und wenn wir nichts anderes bestimmen würden, so würden wir schon damit allein eine verdienstvolle That vollführen. (Zivahna pohvala. — Lebhafter Beifall.)

Ich glaube den Ausführungen über diesen Gegenstand, die ich vor 48 Stunden vorzutragen die Ehre hatte, nichts weiter als einen Punkt beifügen zu müssen. Das Museum trägt den Namen unseres erlauchten unvergeßlichen Kronprinzen. Ich erinnere Sie an seine Worte, die er bei einem feierlichen Anlasse sprach und die im ganzen Reiche Wiederhall gefunden haben. Möge von dieser Stätte aus strahlen ein Meer des Lichtes! Möge auch unser Museum eine Quelle des Lichtes werden, der Aufklärung und der Cultur, was wir ja alle anstreben! Mögen wir mit der Begründung dieses Museums einen festen Grundstein legen im Baue der neuen Ehre des Herzogthums Krain! Mit diesen Worten empfehle ich den Antrag der Annahme des hohen Hauses. (Zivahna pohvala. — Lebhafter Beifall.)

Poslanec Klun:

Prosim besede za osebno opazko.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Klun ima besedo za osebno opazko.

Poslanec Klun:

Gospod poročevalec finančnega odseka me je sumničel, kakor da bi pri glasovanji in sploh v svojem očitnem delovanji imel pred očmi svoje osobne koristi, in da vedno zanemarjam deželne interese. Pred vsem ga pozivljem, naj mi imenuje jeden sam tak slučaj. Ako pa tega ne more, obsoja s tem samega sebe in naj ne obsoja drugih. Kar se tiče drugih okolnostij, sem bil toliko delikaten, da nisem hotel omenjati nekaterih stvari iz obravnave v finančnem odseku. Vprašam pa gospoda poročevalca, ali nisem v odseku do njega stavil dvoje vprašanj in ga prosil pojasnila gledé nekih osebnih razmer? in pove naj, ali je le z besedico odgovoril na moje vprašanje?

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Der Aufforderung des Herrn Vorredners entsprechend, bezüglich des Ganges dieser Verhandlung seinem Gedächtnisse zu Hilfe zu kommen, erlaube ich mir einfach nur zu constatiren, daß dem geehrten Herrn Vorredner der Reorganisationsentwurf, wie er vorliegt, seit dem Anfange dieses Sessionsabschnittes seinem Wortlaute nach vollständig bekannt war. Ich constatire weiter, daß dieser Gegenstand nicht einmal, sondern wiederholt eingehend im Finanzausschusse erörtert wurde, daß der Text, welcher hier vorliegt, auch dem Herrn Vorredner vorlag und wiederholt zur Verlesung gebracht wurde, und daß bei allen Verhandlungen, die über diesen Gegenstand in Gegenwart und unter Mitwirkung des Herrn Vorredners geführt wurden, derselbe stets und jedesmal vollständig beizustimmen erklärt hat. (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: „Ja, gewiß!“) Das sind Thatfachen, die er durch sein Ja bestätigt und damit hat er die Antwort auf die Anfrage, die er an mich zu richten die Güte hatte, selbst ertheilt. (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: „Bitte um die weitere Aufklärung, die ich im Finanzausschusse verlangt habe!“)

Deželni glavar:

Obžalujem, da je gospod poročevalec o tej zadevi rabil izraz, da stavlja gospod poslanec Klun osobne svoje koristi višje, kakor deželne interese. Mislim, da se gospodu poslancu, če je tudi v visoki zbornici drugače glasoval, kakor v finančnem odseku, nikakor ne more očitati, da stavlja osobne koristi višje nego deželne, in sploh mislim, da se kaj takega ne more trditi od nobenega člana te zbornice.

Po mojem prepričanju gospod poročevalec ni tako strogo mislil, kakor se je izrazil, in zato nisem čutil potrebo, poklicati ga k redu, globoko pa moram obžalovati dotične besede, ker je bilo očitjanje povsem neumestno in neopravičeno.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich stimme mit den Anschauungen des Herrn Landeshauptmannes vollständig überein, und wenn in meinen Worten in dieser Beziehung etwas anderes erblickt werden wollte, so bitte ich sie hiemit von mir aus als berichtigt anzusehen. Ich hatte nicht die Absicht, dem Herrn Vorredner persönlich nahezutreten; was ich constataren und wobei ich in Erinnerung bringen wollte, ist, daß von Seite des Herrn Vorredners angedeutet wurde, daß für diejenigen, welche heute in dieser Angelegenheit, nachdem sie Aufklärungen erhalten haben, eine andere Ansicht vertreten, persönliche Absichten, „osebni razlogi,“ wie er sich ausdrückte, maßgebend waren. Diese von ihm ausgehende und von mir als Verdächtigung bezeichnete Anschuldigung mußte ich zurückweisen und habe sie zurückgewiesen in der Überzeugung, daß, wenn dies seine Auffassung ist, ich seine Anschauungen nicht weiter zu untersuchen habe, aber unmöglich mit seiner Auffassung übereinstimmen könnte.

Deželni glavar:

Glasovati nam je v prvi vrsti o predlogu, ki ga stavlja eksclenca gospod baron Schwegel in ki je identičen s predlogom, katerega je finančni odsek stavil v zadnji seji. Predragač je — ker se gospod baron Schwegel strinja s preminjalnem predlogom gospoda poslanca dr. Tavčarja — le v tem, da se ima v prilogi 51. ua strani 3. v zadnjem odstavku, stavek v 8. in 9. vrsti namesto: „Vsak društveni član se zaveže, da bode plačeval na leto vsaj po 10 gld.“, glasiti: „Donesek članov muzejskega društva se določi na najmanj pet goldinarjev.“

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen)

Predlog eksclence gošpoda barona Schwegla s spreminjalnim predlogom gospoda poslanca dr. Tavčarja je sprejet.

Glasovati nam je sedaj še o resoluciji, katero je stavil gospod poslanec dr. Tavčar in katera se glasi:

„Deželnemu odboru se naroča, da pri izpeljavi tega organizacijskega navodila varuje, kolikor mogoče svojo ingerencijo, ter uvažuje, da se z nasvetovano organizacijo nikakor ne namerava povišati dosedanji deželni donesek za muzej.“

Deželnemu odboru se dalje naroča, da pri sestavljanju pravil in družih načrtov strogo pazi na to, da se ne bodo kršile pravice slovenskega jezika in da v tej zadevi odločno zastopa načelo, da se imenujejo muzejskim funkcionarjem, ki bodo opravljali strogo muzejski posel, osebe, ki so v stanu izkazati znanje slovenskega in nemškega jezika.

Za slučaj, če bodo iz Smoletove ustanove prihajale obrestij, izreka se za načelo, da se ima vsled tega dežela v svojih doneskih primerno razbremeniti.

Končno se deželnemu odboru naroča, da v prihodnjem zasedanju pravila društva in druge načrte deželnemu zboru predloži.“

Prosim gospode, ki se strinjajo s to resolucijo, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Daljna točka je:

3. Priloga 58. Poročilo deželnega odbora o napravi nove deželne ceste od Gomile do Štamperga na Zagrebški državni cesti v Trebanjskem cestnem okraji in o uvrstitvi od Gomile do deželne ceste Radna-Mokronog-Velika Loka držečega 380 m dolgega kosa okrajne, v zakonu o uvrstitvi cestâ iz l. 1866. pod točko 32 a) navedene ceste med deželne ceste, z dotičnim načrtom zakona.

3. Beilage 58. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Herstellung einer neuen Landesstraße von Gomila bis Steinberg an der Agramer Reichsstraße im Straßenbezirke Treffen und Aufnahme des von Gomila abwärts bis zur Radna-Massenfuß-Großlacker Landesstraße führenden, 380 m langen Fragmentes der im Straßenkategorisierungsgeetze vom Jahre 1866 unter Post 32 a) vorkommenden Bezirksstraße in die Kategorie der Landesstraßen, sammt Vorlage des bezüglichen Gesetzentwurfes.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Sedaj prestopimo k 4. točki dnevnega reda, to je:

4. Tretje branje novele k agrarnemu zakonu (k prilogi 57.).

4. Dritte Lesung der Novelle zum Agrargeetze (zur Beilage 57.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Kot poročevalec upravnega odseka predlagam, da se zakon potrdi v tretjem branji.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec upravnega odseka predlaga, da se novela k agrarnemu zakonu danes v tretjem branji sprejme.

Gospodje, kateri pritrdijo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Preidemo k daljni točki, to je:

5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji dramatičnega društva v

Ljubljani za dovolitev treh predstav na teden v deželnem gledišči v sezoni 1894/95.

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des dramatischen Vereines in Laibach um Bewilligung von drei Vorstellungen per Woche im Landes-theater in der Saison 1894/95.

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor! Dramatično društvo v Ljubljani vložilo je sledečo, dne 15. januarja 1894 datovano prošnjo

(bere — čitaj):

„Visoki deželni zbor!

Udano podpisano društvo se obrača do visokega deželnega zbora z najudanejšo prošnjo, da slavnoisti izvoli dovoliti „Dramatičnemu društvu“ od bodoče glediške sezone 1894/95 naprej v deželnem gledišču po tri igralne dneve na teden in to razven onih praznikov, ki pripadajo po sedanjem redu podpisanemu društvu.

Da se udano podpisano društvo obrača s to prošnjo do visoke zbornice, povod so mu razmere, ki ga k temu silijo in pa narodna čast slovenskega prebivalstva Ljubljane in cele dežele, ki želi gledé števila predstav v deželnem gledišču doseči saj ravnopravnost.

Da se je pred leti očitalo slovenski dramatični umetnosti nezmožnost za boljše in širše delovanje, je bilo neopravičeno, kajti „Dramatično društvo“ je v tekoči gledališki sezoni pokazalo, kaj se more doseči, ako se odvzemo njihovemu delovanju spone, ki so ga težile pred zgradbo novega deželnega gledališča. Sedaj, ko se „Dramatično društvo“ prosteje giba, ko ni več zavisno od negotove miloščine, more delovati neprestano za boljši in veči razvoj dramatiške umetnosti. Slovenci smo pa pri tem mimo drugih narodov še v veliko težjem položaji, ker moramo vse ono, kar so si drugi glede gledišča ustvarili v dobi dolgih desetletij, v primerno kratkem času urediti, kar posebno velja glede repertorija in igralnega osobja. Ako „Dramatično društvo“ le dvakrat na teden igra in zraven tega goji opero in dramo, je naravno, da ono ne more plačati za enkratni nastop na teden primernih mesečnih plač, ravno tako se pa za borno plačo tudi nihče noče posvetiti gledišču. Ako naj „Dramatično društvo“ napreduje, je pa prvi pogoj, da pride v razmere, ki mu dovole, angažovati dobro igralno osobje.

Ako naj je hotelo „Dramatično društvo“ uspevati že letos ter privabiti občinstvo v gledišče, moralo si je naložiti velikih žrtev ter pred vsem tako kompletovati svojo igralno osobje, da je v stanu, dajati razven dramatičnih del v prozi tudi spevoigre in opere. Uspehi društva v tekoči sezoni so nedvomni in slovenska opera sme se imenovati za ljubljanske razmere izborna. Razven velikih stroškov, ki jih ima društvo za dobavo repertorja, garderobe itd. so za društveno blagajno najbolj občutljivi oni stroški, ki

jih prizadenejo redne mesečne gaže igralnega osobja. To igralno osobje, da si še nepopolno sestavljeno, ker manjkajo še vedno zastopniki nekaterih karakternistiških ulog, je sicer precej mnogoštevilno, a primerno zelo slabo plačano, ter je pri dveh tedenskih predstavah zelo slabo izkoriščeno, kar silno vpliva na društveno denarno stanje. Ako je društvu prilika dana, trikrat na teden igrati, potem se bo izboljšalo nekoliko to razmerje, kar je tem bolj potrebno, ker ono mora, ako naj napreduje, na vsak način popolniti za prihodnjo sezono svoje osobje.

Z ozirom na vse to udano podpisano društvo prav toplo prosi visoki deželni zbor, da slavnoisti izvoli uslišati gorenjo prošnjo“.

Finančni odsek se je posvetoval o tej prošnji in je prišel po dalj časa trajajočem posvetovanji do prepričanja, da je vseskozi dobro utemeljena, in zaradi tega, da Vas ne mučim z obširnejšim navajanjem razlogov, kateri so finančni odsek privedli do sklepa, katerega je stavil o prošnji „Dramatičnega društva“, predlagam v njega imenu:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja „Dramatičnega društva“ v Ljubljani odstopi se deželnemu odboru z naročilom, da mu za gledišno sezono 1894/95 odstopi po tri igralne dneve na teden in da v te igralne dneve razdeli praznike tako, kakor so bili v tekočej sezoni“.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Gleich dem geehrten Herrn Berichterstatter werde auch ich auf ein paar Worte mich beschränken. Der Antrag, welcher soeben gestellt wurde, geht dahin, daß einerseits im Sinne der Petition dem dramatischen Vereine drei Vorstellungen per Woche bewilligt und andererseits die bisherige Ordnung und Eintheilung der Feiertage beibehalten werden sollen. Durch diesen Antrag, welchen der Landesausschuß im Falle der Annahme zur Ausführung zu bringen haben würde, wird eine namhafte Verschiebung in der bisherigen Eintheilung der Vorstellungen eintreten, indem die Anzahl der Vorstellungen, die von dem dramatischen Vereine gegeben werden, von 9 auf 12 monatlich steigen solle. Den geehrten Herren ist es aber bekannt, daß bei der Vergebung des Theaters von Seite des Landesausschusses nach der gegebenen Sachlage mit einer Reihe von Factoren verhandelt werden muß, von welchen einer auch der dramatische Verein ist. Hierbei ist es jedoch nothwendig, um die Frage der Ordnung der Theatervorstellungen in einer nach allen Seiten hin entsprechenden und billigen Weise zu lösen, daß dem Landesausschuß eine gewisse Freiheit der Unterhandlung gelassen wird. Wenn nun der Landesausschuß schon dadurch, daß in Folge des gestellten Antrages die Anzahl der Vorstellungen des dramatischen Vereines von 9 auf 12 erhöht wird, bezüglich seiner Verhandlungsfreiheit außerordentlich eingeengt wird, so sollte man, um eine nach jeder Richtung gedeihliche Ordnung der Angelegenheit doch noch möglich zu machen, die

Gebundenheit des Landesausschusses nicht dadurch noch bedeutend vergrößern, daß man ihm auch bezüglich der Feiertage keinen Spielraum mehr bei den Verhandlungen läßt, zu denen in erster Reihe auch die Vertreter des dramatischen Vereines zugezogen werden. Als Theater-Referent, dem es darum zu thun sein muß, in sachlicher Weise die Theaterangelegenheit von Saison zu Saison in gute Ordnung zu bringen, möchte ich daher bitten, daß der zweite Theil des Antrages nicht angenommen werde, sondern man sich darauf beschränke, daß dem dramatischen Vereine drei Vorstellungen per Woche einzuräumen seien, im übrigen es aber dem Landesausschusse überlassen bleibe, unter Zuziehung aller Interessenten, zu denen, wie mehrfach erwähnt, auch der dramatische Verein gehört, die weiteren Punkte bezüglich der Vergabung der Vorstellungen selbst zu ordnen. Ich brauche diesbezüglich einen eigenen Antrag nicht zu stellen, sondern möchte nur bitten, daß über die beiden Theile des von dem Herrn Berichterstatter gestellten Antrages getrennt abgestimmt werde, wodurch den Intentionen, die ich vertrete, vollständig entsprechen werden kann.

Deželni glavar:

Ker gospod poslanec dr. Schaffer ne stavlja nobenega konkretnega predloga, ni zapreke, da ne bi se želji njegovi ustreglo in torej ni treba, da bi se nasvet njegov podpiral.

K besedi se je oglašil gospod poslanec vitez dr. Bleiweis.

Poslanec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Dasiravno bi to, o čemer hočem govoriti, prav za prav spadalo v razpravo o proračunu gledališkega zaklada, mislim vendar, da je tu ta priložnost ugodna, da spregovorim nekatere besede o našem deželnem gledališču. Sedanje gledališče je jako lepo, in prijetno je bivati v njem, ali v jednom oziru je zelo pomanjkljivo, režija je namreč silno draga, da mora tlačiti ne le slovenskega ampak tudi nemškega podjetnika.

Jaz menim, da mora visoki deželni zbor v tem oziru kaj ukreniti, da se odstrani ta nedostatek, ker deželni odbor na svojo roko ne more ničesar storiti. Usojam si omenjati, da vsakdanja režija tako neugodno vpliva na slovenske in nemške predstave, da, če gledališče ni prav dobro obiskano, niti nemški niti slovenski podjetnik ne more na večer več zaslužiti, kakor par goldinarjev. Vprašam se, zakaj je to tako? Jaz mislim, da je gledališče zidano tako, kakor bi bilo pripravno morda v kakem večjem mestu. Ali pri nas so druge razmere in reči moram, da je bilo staro gledališče v tem oziru zidano srečnejše. Prostor na parterji je bil bolj obširen, in tudi na galeriji je bilo veliko več prostora. V novem gledališču je pa le bolj skrbjeno za imovito občinstvo. Prepričan sem, da bi se stvar nekoliko dala popraviti. Skorej celo drugo nadstropje napolni na desni in levi strani nekoliko lož, ki tako malo nesejo, da je komaj vredno, da eksestirajo. Vprašam Vas, ali ne bi bilo koristneje, odpraviti tistih deset lož in tam napraviti sedeze? Vsled take preuredbe bi veliko več občinstva moglo priti v gledališče. Jaz mislim, da bi bilo s tem slovenskemu dramatičnemu društvu kakor tudi nem-

škemu gledališkemu vodji jako ustreženo, če bi se jima tudi odtegnilo nekaj od subvencije in bi se jima za to dalo več sedežev na razpolaganje. V tem oziru bi bila mogoča jako blagodejna sprememba, in jaz bi želel, da bi deželni odbor to stvar bolj na drobno premisljal.

Rekel sem prej, da je vsakdanja režija silno velika. Samo plinova osvetljava stane na večer 20 do 26 gld. To je velikanska svota, če pomislite, da luč le par ur gori in toliko stane. Morda bode prišlo do tega, da dobimo v Ljubljani električno luč in takrat se bode mogla vpeljati tudi v gledališče, ali mogoče bi pa tudi bilo, da bi se že prej dala uvesti v gledališči neka druga luč, ki je lepša in cenejša nego navadna plinova, namreč Auerjeva luč. Tudi to stvar naj bi pretresaval deželni odbor.

Dalje omenjam, da dobiva gledališki mojster zase in za svoje delavce vsaki dan 11 gld. To je zopet veliko in jako občutno za nemško in slovensko gledališče.

Po mojih mislih je torej pri gledališču veliko takih stvari, ki bi, ako se odpravijo, na jedni strani povišale dohodke gledališčenega podjetnika in na drugi strani znižale troške. Tako bi se dalo pomagati obema podjetnikoma. Morda bi kazalo, če bi deželni odbor sklical shod zastopnikov slovenskega in nemškega gledališča, da bi se posvetovalo o teh stvareh. Koristno bode to za gledališče in za podjetnika. Zatorej si usojam pri tej priliki staviti sledeči predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se naroča, da zasliši mnenje zastopnikov slovenskega in nemškega gledališča v tem obziru, kako bi se dali odpraviti nepotrebni režijski stroški in zvišati dohodki gledaliških predstav.“

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca viteza dr. Bleiweisa, naj izvolijo ustati. (Se podpira. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadostno podprta in je torej v razgovoru.

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Der Herr Vorredner hat Eingangs seiner Ausführungen selbst gesagt, daß dieselben mit dem in Verhandlung stehenden Gegenstande der Tagesordnung nicht unmittelbar im Zusammenhange stehen. Nachdem sie aber einmal in Verhandlung gezogen worden sind, glaube auch ich als Referent in Theatersachen das Recht und die Verbindlichkeit zu haben, auf die von dem Herrn Vorredner vorgebrachten Bemerkungen Einiges zu erwidern. Die Behauptung des Herrn Abgeordneten der Handelskammer ist ganz richtig, daß die Regiekosten im jetzigen Theater für den Unternehmer eigentlich unerschwinglich hoch sind. Die Kosten der Regie sind sehr hoch, aber leider kann man sich der Ueberzeugung nicht verschließen, daß es kaum möglich sein wird, diese Kosten wesentlich herabzumindern. Mit dem Baue des neuen Theaters, welches theils aus Rücksichten des Geschmackes, theils aus theaterpolizeilichen Rücksichten eine ganz andere

Einrichtung als das frühere erheischte, war von selbst die Nothwendigkeit gegeben, daß auch die Regiekosten in ungeheurer drückenden Proportionen zugenommen haben. Unter den Kosten ist vom Herrn Vorredner in erster Reihe das Gas und in zweiter die Bedienung, das technische Personale, erwähnt worden. Es ist ganz richtig, daß die Kosten für die Gasbeleuchtung in Folge des Gaspreises ungemein hoch sind, indem selbe 20 bis 25 fl. per Tag betragen, während sie im alten Theater kaum ein Drittel, höchstens die Hälfte davon, also 8 bis 10 fl. ausmachten. Aber man darf hier doch auch nicht übersehen, daß die Ausdehnung und Zahl der Gänge, die Bühnen- und Decorationsanlagen usw. ganz andere sind, wie im alten Theater, und daß eine genügende Beleuchtung insolge dessen eine ungleich größere Anzahl von Flammen erfordert. Der Herr Vorredner hat auch die Frage angeregt, ob es nicht angezeigt wäre, das Auer'sche Glühlicht einzuführen, welches heller leuchte, einen größeren Effect mache und billiger sei, als das einfache Gaslicht. Ich zweifle, ob dieses Licht ohne sehr bedeutende Umänderungen eingeführt werden könnte, jedenfalls aber würde dies sehr viel kosten, und ich weiß auch nicht, ob dieses grellweiße Licht für ein Theater überhaupt brauchbar ist, was erst untersucht werden müßte. Dieser Vorschlag wäre aber auch deshalb kaum in Erwägung zu ziehen, weil die Frage der elektrischen Beleuchtung in Laibach in nicht allzuferner Zukunft in den Vordergrund treten wird, weshalb es sich jetzt nicht empfiehlt, Studien über eine andere Beleuchtung vorzunehmen. Vorderhand dürfte es angezeigt sein, die Beleuchtung so zu lassen, wie sie ist, gleichzeitig aber möglichst sparsam vorzugehen und an Veränderungen erst dann zu schreiten, wenn die Frage der elektrischen Beleuchtung einmal gelöst ist.

Nenlich steht die Sache bezüglich der Kosten für das technische Personale, welche täglich 11 bis 13 fl. betragen. Anfänglich war dieses Personale noch zahlreicher und kostspieliger, späterhin hat man es auf die jetzige Zahl, angeblich das Minimum, reducirt, welches unbedingt nothwendig sei, damit die Vorstellungen glatt vor sich gehen können. Dabei geschieht es jedoch ziemlich häufig bei deutschen und bei slovenischen Vorstellungen, daß die Zwischenacte außerordentlich viel Zeit in Anspruch nehmen und man dann das technische Personal, ich weiß nicht ob mit Recht oder Unrecht, tadelt; doch bitte ich hiebei in Erwägung zu ziehen, daß dieses Personale angeblich auf das engste bemessen sein soll, weshalb eben der Scenenwechsel nicht immer so schnell vor sich gehen kann. Das alles kann übrigens nicht ausschließen, die Frage nochmals in Erwägung zu ziehen. Sehr viel kommt natürlich auch auf die angestellten Personen an, welcher Art die Arbeiter sind usw.; wenn diese geschickt und gut eingedrillt sind, so können 5–6 Personen mehr leisten, als 11 oder 12 ungeübte und ungeschickte.

Weiters hat der Herr Vorredner bezüglich der Bauart des Theaters darauf hingewiesen, daß das Parterre und die Gallerie zu klein seien und daß überhaupt auf die unbemittelten Personen zu wenig Rücksicht genommen wird. Es steht vielleicht ein Körnchen Wahrheit in dieser Behauptung, aber in der Hauptsache scheint mir dieselbe doch nicht richtig. Die Stehgallerie ist allerdings klein, aber die Sitzgallerie ist groß und diese hat Sitzplätze zu 30 fr., so daß auch minder bemittelte Per-

sonen in bequemer Weise in der Lage sind, sich hier einen Platz zu sichern. Es ist weiter der Vorschlag gemacht worden, die Logen im zweiten Stocke zu cassiren und den Balkon und die Gallerie bis zur Bühne fortzuführen. Das wäre erstens, glaube ich, mit bedeutenden Umbaukosten verbunden und zweitens sind zwar die Logen im zweiten Stocke nicht so beliebt, wie im Parterre, aber auch die Sitze am Balcon, von denen man ursprünglich annahm, daß sie sehr beliebt werden würden, haben nicht den erwarteten Anklang gefunden. Alles drängt ins Parterre und die Sitze im Parterre sind meist vollständig ausverkauft, bevor ein Sitz am Balcon einen Abnehmer findet. Ich wiederhole zum Schluß: Der Herr Vorredner hat recht, wenn er sagt, daß die Regie theuer ist; aber ich kann den Herren wenig Hoffnung geben, daß eine bedeutende Herabsetzung der Kosten zu erzielen sein wird. Eine Enquete kann stattfinden — die Sache ist der Erhebung wert; — und die maßgebenden Factoren mögen nach jeder Richtung sich aussprechen. Ich kann nur versichern, daß niemand froher sein wird, als der Landesauschuß und ich als Referent in dieser Angelegenheit, wenn im Interesse des Landes und der Unternehmer ein günstiges Resultat erzielt wird, aber ich möchte vor übertriebenen Hoffnungen sehr warnen.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor! Častiti gospod. predgovornik vitez dr. Bleiweis stavil je nek predlog, kateremu sicer ne bodem ugovarjal, vender pa se mi zdi potrebno, da izpregovorim nekoliko besed v odgovor izpeljavam gospoda predgovornika. Po pravici je rekel, da je naše deželno gledališče nedostatno, kar se tiče prostorov, ali rabil je izraz: „da je slabo zidano“. Žal da temu izreku ne morem pritrditi; nasprotno, reči moram, da je gledališče naše zidano izvrstno in vzgledno, tako da se ljudje, ki imajo v gledališčnih stavbah posebno veščobo, izrekajo, da je malokje najti tako popolno gledališče, kakor je ravno naše deželno gledališče. Zgodila se je pa pri zgradbi gledališča jedna napaka, in ta se ne da prikrivati. Napaka namreč, da se je prvotni načrt, po katerem bi se bilo imelo napraviti tudi tretje nadstropje, v visoki zbornici izpremenil tako, da se je črtalo tretje nadstropje, in vsled tega je res odpadlo toliko prostora, da se niti slovenske niti nemške predstave ne morejo dobro izplačati. Ako se je reko, da je staro gledališče bilo zidano bolj praktično in da je imelo v parterji več prostora, nego novo gledališče, moram jaz oporekati tej trditvi. V parterji v starem gledališči ni bilo več prostora, bilo je pač več stojšč, ne pa toliko sedezov, in parter v novem gledališči nese veliko več, nego je nesel v starem gledališči. Sicer pa je pomankanje prostorov zakrivil visoki deželni zbor sam;

torej se ne moremo o tem pritoževati. Res pa je, da imata z ozirom na režijske stroške podjetništvu slovenskih in nemških gledališčnih predstav premalo dohodkov. To sem jaz kot referent o deželnem gledališču tudi vedel in mislil sem letos, kakor mi bode pritrtil častiti gospod poslanec dr. Schaffer, predlagati v finančnem odseku, da bi se pri gledališču izvršila jednaka izprememba, kakor jo je priporočal častiti gospod predgovornik vitez dr. Bleiweis, da bi se namreč lože v gorenjem nadstropju odpravile in da bi se mesto njih napravilo šest novih lož v stojišču v parterji ter da bi se drugo nadstropje priredilo izključno le za sedeže in stojišča. Ko sem pa prosil deželnega inženirja gospoda Hraskega, da bi mi izračunal, koliko stroškov bi prizadela izvršitev take izpremembe, in ko sem začel računati, koliko bi odpadlo deželnemu zakladu, ako bi se odpravilo tistih deset lož v drugem nadstropju in napravilo šest lož v parterji kajti popolnoma odstraniti gorenjih lož ne gre, ker se gledališki fond ne sme v toliko prikrajšati prišel sem do prepričanja, da bi taka izprememba gledališkemu fondu ne bila v korist in da bi bili na drugi strani obe gledališki podjetništvu veliko na slabšem, in zaradi tega sem častitemu gospodu tovarišu dr. Schafferju naznanil, da dotičnega predloga ne bodem stavil.

Govorilo se je dalje, da je vsakdanja režija jako visoka. To sem jaz naglašal že takrat, ko smo obravnavali proračun gledališnega zaklada. Posebno je naglašal častiti gospod predgovornik vitez dr. Bleiweis, da je plinova osvetljava silno draga. To je res, pa tudi to je zakrivil visoki deželni zbor sam. Morebiti se bode častiti gospodje tovariši še vedeli spominjati, da sem takrat, ko se je vršil v visoki zbornici razgovor o gledališčini stavbi, prav toplo priporočal in s številkami podpiral predlog svoj, da naj bi se v gledališču uvedla električna osvetljava. Dokazal sem takrat s številkami, koliko cenejša bi bila električna luč za vsakdanjo režijo. Ali žalibog sem ostal s svojim predlogom osamljen. Danes pa se moramo vsled tega pritoževati o prej prorokovani dragi plinovi osvetljavi, katera ima poleg tega, da je tako draga, tudi še ta nedostatek, da se učinkovitih komadov nikdar ne da tako uprizarjati, kakor s pomočjo električne luči. Stvar se bode morebiti v kratkem dala izpremeniti, ker se mestni zbor temeljito bavi z vpeljavo električne luči v Ljubljani, in se sme, kolikor mi je znano po sedanjih študijah in predposvetovanjih pričakovati v tem oziru ugodnega uspeha. Kader se bode v Ljubljani vpeljala električna luč, vpeljala se bode lahko tudi v deželnem gledališču in potem bode šele mogoče, da se bodo znižali vsakdanji stroški za osvetljavo. Na to pa, da bi se za sedaj vpeljala Auerjeva luč, ni misliti. Ta plinova luč je malo učinkovita, za gledališče pa celo neporabna, ker je veliko prebleda in tudi oko slepi, in zaradi tega mislim, da bomo že morali ostati pri plinovi osvetljavi, dokler se v Ljubljani ne bode vpeljala električna luč. Toliko sem hotel povedati o stvareh, katere prav za prav ne spadajo v današnjo razpravo, ki so se pa vendar mimogredé omenile, tako da sem se čutil dolžnega, da sem odgovoril na dotične izpeljave. Gledé predloga, katerega

sem stavil v imenu finančnega odseka, ugovarjalo se je samo od strani referenta o gledaliških stvareh v deželnem odboru gospoda tovariša dr. Schafferja. Tudi on ni navajal proti predlogu nikakih drugih razlogov, kakor to, da se ima z njim deželnemu odboru omejiti prostost obravnavanja. Navajal je, da bode deželni odbor sam vedel varovati pravo stališče in gledati na to, da se nikomur ne bode krtila pravica, ker se bodo k obravnavi itak povabili tudi zastopniki „Dramatičnega društva“. To je jako lepo slišati in jaz ne dvomim, da ima gospod tovariš dr. Schaffer najboljše intencije; vendar pa nastane vprašanje, kaj bode gospod tovariš dr. Schaffer smatral za pravično, ko bode v deželnem odboru poročal o oddaji gledališča, in kaj smatra za pravično „Dramatično društvo“. On bode bržkone stal na stališču, da se morajo zahteve „Dramatičnega društva“ omejiti, da ne bi dobilo preveč praznikov, da mu ni treba preširokega delokroga, in bode popolnoma prepričan, da je to stališče pravično. To dobro spričevalo moram dati gospodu tovarišu dr. Schafferju, akoravno sva politična antipoda, da skrbi za napredek deželnega gledališča, da mu je naše gledališče ravnotako prirastlo k srcu, kakor meni. Ali če se vprašam, iz kakega stališča je njemu na srcu gledališče, in iz kakega meni, moram reči, da je to stališče nasprotno. On želi, da se ohrani gledališče muzi nemški, jaz pa želim, da bi „Dramatično društvo“ ne ostalo samo pri 12 predstavah, temveč da bi kmalu stopilo pred visoki deželni zbor in zahtevalo, da se mu dovoli veliko več predstav. Zaradi tega ne gre, da bi se prošnja odstopila deželnemu odboru, da stori gledé nje, kar hoče; temveč dolžnost visokega deželnega zbora je, da izreče na nedvomen način svoje mnenje, in dá napotek deželnemu odboru, kako ima postopati nasproti društvu, katero je tako silno imenitno in za nas važno, kakor malo drugih društev, da se ne bode reklo, da ima visoka zbornica premalo benevolencije za „Dramatično društvo“.

Drugega nimam ničesar omeniti, ker se drugi stvarni uzroki proti predlogu finančnega odseka niso navajali in torej le priporočam, da se nasvet finančnega odseka sprejme. Vendar pa nimam ničesar proti temu, ako se deli glasovanje o tem predlogu v dva dela, namreč da se v prvi vrsti glasuje o tem, da se dovolijo „Dramatičnemu društvu“ po tri predstave na teden in drugič o razdelitvi praznikov. Iz svojega stališča želji gospoda poslanca dr. Schafferja ne ugovarjam, dasiravno od finančnega odseka nimam nobenega napotka, kako naj bi se njej nasproti zadržal.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Schaffer se je oglašil k besedi k osebni opazki.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Es sei mir nur eine kurze persönliche Bemerkung gestattet. Ich erwiedere mit großem Vergnügen die Bemerkung des Herrn Berichterstatters, daß wir beide das gleiche lebhaftes Interesse unserem schönen Theater ent-

gegenbringen. In anderer Richtung muß aber zwischen unseren Standpunkten doch ein Unterschied gemacht werden, insofern ich die Ehre habe Mitglied des Landesausschusses zu sein, wobei es selbstverständlich ist, daß bei Beurtheilung der das Theater betreffenden Fragen nicht meine persönliche Meinung maßgebend ist, vielmehr diese Fragen den Gegenstand von Collegialbeschlüssen bilden. Das zweite von mir hervorzuhebende Moment aber ist dieses, daß ich wie jedes andere Mitglied des Landesausschusses unbeschadet sonstiger Partheianschauung bestrebt sein muß, in Fragen, wie es die vorliegende ist, den Interessen aller in Betracht kommenden Parteien in möglichst gleicher unbefangener Weise Rechnung zu tragen.

Deželni glavar:

Prestopimo sedaj na glasovanje in sicer bo se glasovalo najprej o predlogu finančnega odseka in potem še o resoluciji gospoda poslanca viteza dr. Bleiweisa.

Ker se je želja izrekla, da se naj glasuje o predlogu finančnega odseka v dveh oddelkih, se bo tako postopalo.

Glasovalo se bo najprvo o prvem oddelku, ki se glasi:

„Prošnja dramatičnega društva v Ljubljani odstopi se deželnemu odboru z naročilom, da mu za gledišno sezono 1894/95 odstopi po tri igralne dneve na teden“.

Prosim gospode, ki pritrdijo temu oddelku, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prvi oddelek je sprejet.

Sedaj glasujemo tudi o drugem oddelku, ki se glasi:

„in da v te igralne dneve razdeli praznike tako, kakor so bili v tekočej sezoni“.

Gospodje, ki pritrdijo temu oddelku, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi drugi oddelek je sprejet.

Sedaj nam je glasovati še o resoluciji gospoda poslanca viteza dr. Bleiweisa, ki se glasi:

„Deželnemu odboru se naroča, da zasliši mnenje zastopnikov slovenskega in nemškega gledališča v tem obziru, kako bi se dali odpraviti nepotrebni režijski stroški in zvišati dohodki gledaliških predstav“.

Gospodje, ki se strinjajo s to resolucijo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Preidemo k daljni točki, to je:

linken Ufers des Kulpaflusses bei Osilnic mit dem diesbezüglichen Gesetzentwurfe (zur Beilage 41).

Berichterstatter Ritter von Langer:

An der Stelle, wo das Dorf Osilnic liegt, mündet der Fluß Cubranka in die Kulpa. Gegenüber von Osilnic liegt auf kroatischer Seite das Dorf Hrvaško. Alle den Inassen von Osilnic gehörigen Felder und Wiesen sind an der Kulpa gelegen: sie sind von nur geringem Ausmaße, und in Folge dessen für diese Bevölkerung von umso vitalerem Werte. An dem gegenüberliegenden Ufer haben vor einigen Jahren die Bewohner von Hrvaško eine Schutzwehr gegen die Abschwemmungen durch die Kulpa erbaut. Dem zufolge hat die Kulpa ihren Lauf derartig geändert, daß sie jetzt gegen das krainische Ufer allein anprallt, wodurch die Felder und Wiesen, welche den Inassen von Osilnic gehören, theils abgeschwemmt, theils verandert werden. Daher hat sich die Gemeindevorsteherung von Osilnic unter Darlegung des Sachverhaltes an den Landesausschuß um Abhilfe gewendet. Der Landesausschuß fragte sich vor allem bei der kroatischen Landesregierung an, ob sich dies wirklich so verhält und namentlich, ob die Uferschutzbauten auf der kroatischen Seite mit Bewilligung der kompetenten Behörde hergestellt wurden. Die kroatische Landesregierung hat hierauf dem Landesausschuße geantwortet, daß diese Schutzbauten ohne behördliche Bewilligung durchgeführt worden sind, und gab gleichzeitig bekannt, den Inassen von Hrvaško sei der Auftrag erteilt, die Schutzbauten innerhalb eines Monats abzutragen. Nach Ablauf eines Monats aber waren diese Schutzbauten noch immer nicht abgetragen, was eine weitere, sich in die Länge ziehende Correspondenz zwischen dem Landesausschuße und der kroatischen Landesregierung zur Folge hatte, bis endlich die erwähnten Schutzbauten wirklich entfernt wurden. Inzwischen aber verursachte die Kulpa immer größere Schäden, indem immer größere Stücke von den, den Inassen von Osilnic gehörigen Feldern weggerissen wurden. Der Landesausschuß nahm nun die Sache ernstlich in die Hand und beauftragte den Ingenieur Hrasky, nach Osilnic zu fahren, die Angelegenheit an Ort und Stelle zu untersuchen und sodann ein Uferschutzbauproject zu machen. Der Ingenieur ist diesem Auftrage nachgekommen und hat dem Landesausschuße berichtet, daß nach seiner Ansicht die Sachlage eine solche ist, daß deren Sanierung als ein Landesunternehmen angesehen werden müßte, demgemäß die Sache nach den Bestimmungen des Gesetzes vom 30. Juni 1884 R. G. B. Nr. 116 behandelt werden könnte. Dieser Ansicht schloß sich der Landesausschuß an, indem er sich dementsprechend an die Regierung wandte und diese an das Ackerbauministerium, welches letzteres sich damit einverstanden erklärt hat, die Sache nach dem Gesetze vom 30. Juni 1884 zu behandeln und 50% der Gesamtkosten unter der Bedingung beizutragen, daß die Gemeinde Osilnic 20% derselben übernimmt. Die Gesamtkosten betragen nach dem Voranschlage des Ingenieurs Hrasky 8000 fl. Die Gemeinde Osilnic hat gemäß einer Sitzung des Gemeindeausschusses sich damit einverstanden erklärt, diese 20% zu tragen. Nachdem sich das Ackerbauministerium einverstanden erklärte, 50% und die Gemeinde Osilnic

6. Ustno poročilo upravnega odseka gledé zgradbe levega brega reke Kolpe pri Osilnici z dotičnim narčtom zakona (k prilogi 41).

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Verbauung des

20% zu übernehmen, hat sich der Landesausschuß be-
wogen gefühlt, an den hohen Landtag mit einem Ge-
setzentwurfe heranzutreten, wornach das Land die rest-
lichen 30%, also den Betrag von 2400 fl. beizutragen
hätte.

Ich würde in der Generaldebatte auf die einzelnen
Paragraphen des Gesetzentwurfes nicht näher eingehen,
wenn sich bei einem derselben nicht die Nothwendigkeit
einer principiellen Änderung ergeben hätte, weshalb ich
diesen Punkt schon in der Generaldebatte berühren muß.
Es handelt sich hiebei um den § 4 des Gesetzentwurfes.
Dieser Paragraph bestimmt, daß zur Erhaltung des
gesamten Verbauungswerkes Wassergenossenschaften ge-
gründet werden sollen. Nun ist es allerdings richtig,
daß vor zwei Jahren ein Landtagsbeschuß gefaßt
wurde, wornach zur Erhaltung derartiger Uferschuß-
bauten Wassergenossenschaften gebildet werden sollen.
Damals hat es sich um Schutzbauten am Savenfer ge-
handelt. Ich glaube aber nicht, daß dieser Beschuß
dahin aufzufassen sei, daß mit Nothwendigkeit gerade
Wassergenossenschaften gebildet werden müssen; sondern
daß überhaupt ein Factor zu bestehen habe, welchem
die Aufgabe der Erhaltung der Uferschutzbauten zufällt,
und daß es dennoch dem Sinne des bezogenen Land-
tagsbeschlusses nicht zuwiderläuft, wenn anstatt der Ge-
nosenschaften die Gemeinde selbst die Obforgen über-
nimmt. Außerdem handelt es sich hier um einen Aus-
nahmssall; es ist eine Uferschuttbau nicht nur an der
Grenze des Kronlandes, sondern an der Grenze der
diesseitigen Reichshälfte auszuführen. Unter diesen Um-
ständen ist die Sache an und für sich und namentlich
dadurch umso heiklicher, als gemäß dem Berichte des
Ingenieurs Hrašky auch selbst durch die nur diesseitige
Eindämmung und Regulirung der Kulpa bei Osilnic
mit der Zeit auch den Bewohnern des gegenüberliegenden
kroatischen Ufers die Vortheile dieser Regulirung zu
Gute kommen; und deshalb tritt die Möglichkeit ein,
daß bei mangelhaftem Umstandehalten unserer Uferschuß-
bauten die transleithanische Seite dagegen Recrimina-
tionen erheben könnte. Für einen solchen Fall ist es
jedenfalls erfpriesslich, wenn die Erhaltung der Ufer-
schutzbauten einem Factor in die Hand gegeben erscheint,
der über eine ausgiebigere executive Gewalt verfügt
als die Wassergenossenschaften. Abgesehen davon, ist
die Bildung von Wassergenossenschaften außerordentlich
schwierig und kommt oft jahrelang nicht zu Stande.

Aus diesen Gründen beantragt der Verwaltungsausschuß,
daß nicht die Wassergenossenschaften, sondern
die Gemeinde die Erhaltung des Wehres besorgen möge,
natürlich unter Aufrechterhaltung des Regreßrechtes
gegen die unmittelbaren Interessenten. Der Verwaltungsausschuß
beantragt demnach:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

- „1.) Der beiliegende Gesetzentwurf wird genehmiget.
- 2.) Der Landesausschuß wird beauftragt, die
Allerhöchste Genehmigung dieses Gesetzentwurfes zu er-
wirken.

Slavni deželni zbor naj sklone:

- 1.) Priloženi načrt zakona se odobruje.
- 2.) Deželnemu odboru se naroča, temu načrtu
pridobiti Najvišje potrjenje.“

Deželni glavari:

Otvorjam splošno razpravo. Želi kdo besede?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Ker ne, prestopimo v nadrobno razpravo in
prosim gospoda poročevalca, da prečita § 1.

Berichterstatter Ritter v. Sanger:

§ 1 des Gesetzes lautet:

§ 1.

Zagradba levega brega reke Kolpe pri Osilnici
se pod pridržkom, da državni izboljševalni zaklad
v zmislu državnega zakona z dne 30. junija 1884,
št. 116. drž. zak., pripomore z petdesetimi odstotki
od na 8000 gld. proračunjene potrebsčine, tedaj z
doneskom 4000 gld., in da se občina Osilnica pri
tem udeležuje z doneskom dvajsetih odstotkov, tedaj
z 1600 gld., razglasi za podjetje, katero je izvesti iz
deželnih sredstev.

§ 1.

Die Verbauung des linken Ufers des Kulpaflusses
bei Osilnic wird als ein aus Landesmitteln auszufüh-
rendes Unternehmen unter der Voraussehung erklärt,
daß der Beitrag des Staates aus dem Meliorations-
fonde im Sinne des Reichsgesetzes vom 30. Juni 1884,
R. G. Bl. Nr. 116, mit 50% des auf 8000 fl. veran-
schlagten Erfordernisses, somit pr. 4000 fl. und der
Beitrag der Gemeinde Osilnic mit zwanzig Procent,
somit per 1600 fl. geleistet wird.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte
angenommen.)

§ 2 des Gesetzes lautet:

§ 2.

Natančnejša določila o tem, kako je izvesti
podjetje, kedaj pričeti ter nadaljevati in kako voditi
gradbo, kako je nakazovati v izplačilo prispevke
državnega izboljševalnega zaklada, dežele in občine
Osilnice, in kako sme vplivati vlada na napredo-
vanje podjetja, pridržano je posebnemu dogovoru
med vlado in deželnim odborom.

§ 2.

Die näheren Bestimmungen über die Art und
Weise der Ausführung des Unternehmens, über die Bau-
zeit, die Bauleitung, die Flüssigmachung der Beiträge
des staatlichen Meliorationsfondes, des Landes und der
Gemeinde Osilnic, sowie über die Einflusnahme der
Regierung auf den Gang des Unternehmens sind einem
besonderen, zwischen dieser und dem Landesausschuße
abzuschließenden Uebereinkommen vorbehalten.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte
angenommen.)

Die Bestimmung des nun folgenden § 3 ist inso-
ferne um so nothwendiger, als die auf 8000 fl. veran-
schlagten Gesamtkosten jedenfalls ziemlich hoch berech-
net sind. Es ist daher möglich, ja sogar wahrscheinlich,
daß eine Ersparung stattfinden wird und dafür muß
Vorsorge getroffen werden. Daß aber ein Ersparnis
zu erwarten steht, ist aus dem Berichte des Ingenieurs
Hrašky zu entnehmen, in welchem er sagt, daß bei
der Concurrenzverhandlung Ersparnisse zu erzielen sein
dürften.

§ 3 lautet:

§ 3.

Ako bi troški podjetja ne dosegli zneska proračunjenega na 8000 gld., potem pripada to, kar se je prihranilo, državnemu izboljševalnemu zakladu, deželi in občini primerno, po razmerji njih prispevkov.

§ 3.

Sollten die Kosten des Unternehmens den veranschlagten Betrag von 8000 fl. nicht erreichen, so hat die erzielte Ersparung dem staatlichen Meliorationsfonde, dem Lande und der Gemeinde nach Verhältnis ihrer Beitragsleistung zu Gute zu kommen.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Die Gründe der Umänderung des Wortlautes des § 4 der vom Landesausschusse in der Beilage Nr. 41 vorge schlagenen Fassung sind bereits in der Generaldebatte auseinandergesetzt worden, weshalb ich der Nothwendigkeit enthoben zu sein glaube, sie hier zu wiederholen. In der ersten Zeile des deutschen Textes der neuen Fassung des § 4 ist das Wort „Erhaltung“ in „Erhaltung“ richtig zu stellen.

§ 4 lautet:

§ 4.

Vsa zagradbena dela vzdrževati mora občina Osilnica, katera ima pravico, zahtevati povračilo od neposrednjih udeležencev.

§ 4.

Die Erhaltung des gesammten Verbauungswerkes hat die Gemeinde Osilnic bei Aufrechthaltung des Regerechtes gegen die unmittelbaren Interessenten zu besorgen.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

§ 5 lautet:

§ 5.

Mojima ministroma za notranje zadeve in za poljedelstvo je naročeno izvršiti ta zakon.

§ 5.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes sind Meine Minister für Inneres und Ackerbau beauftragt.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Titel und Eingang des Gesetzes lauten:

Zakon

z dné

o zagradi levega brega reke Kolpe pri Osilnici.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

Gesetz

vom

wirksam für das Herzogthum Krain,

betreffend die Verbauung des linken Ufers des Kulpa-Flusses bei Osilnic.

Über Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich zu verordnen, wie folgt:

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Schließlich beantrage ich die Annahme des Gesetzes in dritter Lesung.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Prosim gospode, ki pritrdé ravnokar v drugem branji sprejetemu načrtu zakona tudi v tretjem branji, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Načrt zakona je tudi v tretjem branji sprejet in s tem je sprejet tudi 1. predlog upravnega odseka.

Glasovati nam je še o drugem predlogu upravnega odseka in prosim gospode, ki se strinjajo tudi z 2. predlogom, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Tudi 2. predlog je sprejet in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Daljna točka je:

7. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o:

§ 3. A: Deželna kultura.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechnungsbereich des Landesausschusses, und zwar über:

§ 3 A: Landescultur.

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Po vzgledu drugih let spoznal sem se je upravni odsek z menoj, da o deželni kulturi, katera je v deželno-odborskem letnem poročilu ena največjih in najdaljših točk, poročam po načinu, kakor doslej, da o stvareh, katere se skupaj tičejo enega slučaja, tudi skupaj poročam.

Pri posameznih oziroma pri več številkah enega in tistega obsega napravil bom presledke in častiti gospodje poslanci se lahko oglasijo k besedi in govoré o dotičnem predlogu.

Pod marg. št. 1. poroča se ob ustanovitvi posebnega hidrografičnega urada, ki bo imel svoje središče v ministerstvu in kateremu bodejo podrejeni v posameznih deželah posebni deželni hidrografični uradni oddelki. Že več let se je v državnem zboru zahtevalo ustanovitev posebnega tehniškega urada za vse vodne zgradbe, sploh za vse vodne zadeve. Vlada se je odločila za ustanovitev posebnega hidrografičnega urada, ki bo imel vrhovno vodstvo vseh vodnih zgradb, in v prvi vrsti nalog, da se bo v tem uradu sleherna zadeva te stroke najprvo preiskovala ter presojevala, ali je izvršljiva, in ako je, da se vsi potrebni načrti na podlagi vsestranskih preiskav in študij v te svrhe sestavijo. Doseči se hoče s tem ne le izvršitev takih podjetij,

ampak hoče se doseči, da se bo v celo to stroko spravil red, in prav temu uradu bo naloga, da prouči vse vodne zadeve in potrebe v deželah ter iniciativno pospeši izvršitev vseh potrebnih zgradb. Tako je upati, da bo prav po tem uradu mogoče doseči od države izvršitev toliko potrebnih vodnih zgradb tudi v naši domovini, v kateri imamo toliko še storiti.

Naj navajam prepotrebno dobavo pitne vode za vse one pokrajine, osobito na Krasu, ki trpe pomanjkanje vode za napeljevanje vode na travnike, za osuševanje močvirja in drugih premokrih zemljišč, za urnavno vodá, rek in potokov, za zgradbo hudournikov. Koliko je še storiti na Krasu, da se na primer odpeljejo vode zastajajoče v Planinski, Cerkniški dolini in v drugih kotlinah.

Deželni odbor je visoki vladi pritrdil in se izrekel za potrebo ustanovitve tega urada in obljubil po svoji moči pospešiti to prekristno delo, kar se mora le radostno odobravati.

Predlagam torej, da visoka zbornica marg. št. 1. odobrava je na znanje vzame.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Tudi jaz razvidim in sicer iz nemškega teksta, katerega sem pozneje primerjal, ker slovenski ni dovolj jasen, da se kategorizacija rek še ni izvršila. Gospod poročevalec v deželnem odboru mi je včeraj razkladal, da so ga pri deželnem odboru prosili, naj nemški koncipira, češ da bode potem dotičnemu uradniku lažje predstavljati ta koncept. Temu je menda pripisovati, da je slovenski tekst pomanjkljiv, ker dotični predstavljavec menda ni razumel nemškega teksta slovenskega deželnega odbornika. Kar se nemškega teksta tiče, bi jaz imel jeden pomislek. Jaz sem že poprej jedenkrat povedal, da se mi zdi, da vkljub tistemu sklepu, da ima biti pri deželnem odboru slovenščina uradni jezik, pri deželnem odboru vendar še preveč nemškutarijo. Če pa sam poročevalec deželnega odbora nemški uraduje, daje s tem uradnikom jako slab vzgled, in jaz ne vem, kako naj bi uradniki izvrševali omenjen sklep visokega deželnega zbora, če ga nima pred očmi deželni odbornik, ki je bil izbran kot zastopnik slovenskega naroda. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Kranjske dežele!“) Gospod poslanec dr. Schaffer pravi: „Kranjske dežele“. On je bil res kot zastopnik kranjske dežele poslan v deželni odbor — toda jaz mu svojega glasu nisem dal — vendar pa zmatram, da je bil izbran kot odposlanec slovenskega naroda, ker je bil z voljo večine narodne stranke poslan v deželni odbor.

Kar se pa tiče kategorizacije rek, želel bi, da bi deželni odbor ne ostal pri tem, da je obljubil, kakor je tukaj poročano, da bode tehnično osobje njegovo sodelovalo pri dotičnih delih, v kolikor bode čas dopuščal, temveč da bi, ako bi bilo treba, najel posebno tehnično moč, katera bi imela z vladnimi organi sodelovati. Vsaj je vendar skrajni čas, da se kategorizacija rek izvrši. Opozarjam le na jeden slučaj,

ki je pa vendar velikega pomena. Tržaško mesto se že dolgo pogaja, da bi dobilo pravico, napeljati vodo v Trst iz Reke. Obravnavalo se je o tej stvari v vseh instancijah in končno je bilo mestu pripoznano, da sme vodo iz Reke vpeljati v Trst s paralelnim kanalom k vodotoču. Nikdar pa zastopnik deželnega odbora našega, torej dežele kranjske, ni bil povabljen h kaki komisiji. Ako bi bila kategorizacija rek izvršena, gotovo bi se bila smatrala Reka za vodo, katera spada v območje deželnega zaklada, in dežela bi bila pri dotičnih komisijonelnih izvedbah tudi kaj govoriti imela. Morebiti bi bila dežela sedaj, ko se tako temeljito razmotriva vprašanje o električni energiji, ko se vrše v tem obziru znamenite študije, imela važne pomisleke in bi bila ugovarjala ter za to znamenilo pravico, za katero se je pogajalo Tržaško mesto, dosegla od mesta Tržaškega kak dohodek. Ker pa pri dotičnih obravnavah ni bila zastopana, tudi ni mogla ugovarjati. Jednaki slučaj je utegnejo pripetiti tudi v bodočnosti, in zaradi tega izrekam željo, da bi deželni odbor, ako nima zadosti tehničnega osobja na razpolaganje, najel nalašč tehnično moč, da se bode, kadar se bode država lotila kategoriziranja rek — in želeli je, da se izvrši kategorizacija kakor hitro mogoče — tudi deželni odbor udeleževal dotičnih obravnav po svojem odposlancu.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Častiti gospod predgovornik je omenjal nekatere stvari, na katere moram dati pojasnila.

Kar se tiče slovenščine, rekel je, da se je poročevalec v deželnem odboru poslužil nemščine, ker uradniško osobje stvari lažje prestavi v slovenščino nego narobe. To je bil posamezen slučaj pri muzeji, in takrat je šlo za to, da se je želji uradnika ustreglo. Kar se tiče pa letnega poročila, obojni tekst napravi le jeden. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Kdo pa je v slovenskem tekstu napravil napako?“) Tega ne vem. Ne vem, ali vpraša gospod poslanec Hribar za prvi paragraf letnega poročila, ali za prvo marginalno številko v paragrafu tretjemu? (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Prva številka!“) To ni v mojem referatu in zaradi tega mu ne morem dati pojasnila. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Vaš referat!“) Ni moj referat. Ako se pa vprašanje tiče kategorizacije rek, želim, da bi se kmalu izvršila. Deželni odbor bode o pravem času sklenil, da se ima dotičnih obravnav udeležiti deželni inženir. Sicer pa mislim, da ni treba posebne uradnika v to svrho, ker je to pač zadeva, katera se lahko pri takozvani zeleni mizi izposluje. Kar se tiče potoka Reke, oziroma odvajanja enega dela tega potoka za Tržaško mesto, je to predmet raznih obravnav (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Je že rešeno!“), in če se noben zastopnik dežele ni povabil k obravnavam, je to pač preziranje merodajnega faktorja, ali do meritoričnega sklepa

ne bode prišlo. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Je že prišlo!“) Jaz le vem, da se je občina Ilirska Bistrica izrekla proti projektu. Če se je v istini kaj kvarnega storilo, bo deželni odbor to imel za povod, da izposluje kar treba.

Da pridem zopet na prvo opazko nazaj, kar je gospod poslanec Hribar govoril ne o § 1., temveč o marg. št. 1. tega paragrafa, glede hidrografičnega posla na Kranjskem, moram reči, da se slovenski tekst ne ujema z nemškim, ker je vsak izdelan za se kot original in se je le na dotičnem mestu prezrl pravi izraz.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Povše:

Ne bom se spuščal v to, kar je govoril gospod poslanec Hribar o kategorizaciji rek, ker vedno zagovarjam to misel in sem vedno sam priporočal, da se to delo zvrši. Kot tolazilo pa rečem častitemu gospodu predgovorniku, da se bode sedaj to delo zvršilo, kajti znano mi je iz ust tehničnega konzulenta v ministerstvu, da se bode ustanovil pri stavbnem uradu c. kr. deželne vlade poseben hidrografičen oddelek za Savsko ozemlje in tu bode tudi avtonomna oblast poklicana sodelovati. Gotovo bode deželni odbor storil svojo dolžnost. Izvedlo se bo, katere reke so državne, deželne in okrajne in takrat se bode gospod poročevalec v deželnem odboru spominjal sklepov visoke zbornice.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki se strinjajo s tem, da se marg. št. 1. vzame na znanje, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Povše:

Pod marg. št. 2., 3., 4. in 5. poroča se o zgradbah hudournikov. Od teh treba omenjati, da je deželni odbor za vzdrževanje varstvenih zgradb pri trebiškem potoku obljubil donesek vsako leto 30% iz deželnega zaklada k vzdrževalnim stroškom proračunjenim na 200 gld. Treba bo vedno paziti na ohranitev zgradbenih del ob tem potoku, ker je podkorenska-belopeška cesta zaradi potoka Trebiža v vodni nevarnosti in je ona jedino občilo v istem kraju. Iz teh vzrokov je torej obljuba deželnega odbora opravičena in vredna odobrenja.

Omeniti treba še, da je ondotni občinski odbor sklenil namesto ustanovitve posebne vodne zadruga sam v svojem področju oskrbovati ta varstvena dela. Ker pa so se nekateri občinarji temu protivili, moral je deželni odbor ta sklep ovreči in bo od okrajnega glavarstva zahteval ustanovitev vodne zadruga.

Iz marg. št. 4. je omenjati, da so se na uravnalnih zgradbah ob Savi in Bistrici pri Mojstrani zgodile znatne poškodbe. Deželni odbor je storil vse potrebne korake, da se ondi osnuje vodna zadruga, in izrekati je le željo, da bo c. kr. vlada vendar že po toliko letih pripravila ondotne interese do osnove vodne zadruga, ker sicer bo obilen strošek za napravo teh velikih zgradb sčasoma ves zgubljen.

Pod marg. št. 5. je razvideti, da je zakon, sklenjen v zadnjem zasedanji o zgradbi hudournika Pišenca dobil Najvišjo sankcijo in se bo to silno potrebno delo takoj zvršilo. Priporoča se pa deželnemu odboru, da strogo zahteva ustanovitev vodne zadruga.

Predlagam torej, da se marg. št. 2. do 5. odobravaje vzamejo na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! V 14. seji dne 8. aprila l. 1892. sem imel povod, opozarjati na to, da so se poleg Mojstrane pri izlivu Bistrice v Savo zgodile pri zgradbenih delih velike škode, katere je bilo treba popraviti. Troški teh poprav znašali so 690 gld., katere je deželni odbor iz lastnega dal pokriti, češ da se bodo ti troški pozneje vrnil od interesentov. Kako sem se pa začudil, ko sem našel pod marg. št. 4. § 3. sledeči stavek, katerega si z dovoljenjem prečistitega gospoda deželnega glavarja usojam prečitati: „Odkar je zvršena uravnavalna zgradba pri Mojstrani, preteklo je skorej pet let, ne da bi si bila po zakonu predpisana vodna zadruga osnovala. Zaradi tega se pa tudi ni čuditi, če je stavba, katere ni nihče popravljal, sedaj poškodovana.“ Gospoda moja, dne 8. aprila l. 1892. in pozneje, kakor je tukaj iz poročila deželnega odbora samega razvidno, tudi še dne 27. septembra l. 1892. pozvala se je visoka vlada, naj skrbi, da se ustanovijo vodne zadruga za uravnavalne in varstvene zgradbe v Gorenji Savski dolini; pa vkljub temu se do danes ni nič zgodilo. Ali se je mislilo, da bodeta reki Sava in Bistrica izgubili svoj nevarni značaj, in da, ker ni ustanovljenih vodnih zadrug, ne bodeta napravljali več škod? Če se je to mislilo, poučili so Vas dogodki, da je bila ta misel napačna; kajti deželni odbor sam priznava, da so se zopet pripetile velike škode, katere je moral deželni odbor zopet sam popraviti, ker bi bila sicer vsa dosedanja dela zvršena zastonj. Gospoda moja, kdo pa je kriv temu, da se je postopalo tako pregrešno, lahkomisljeno! Nikdo drug, kakor politična gosposka. Politična gosposka ima dolžnost, da udeležence, ako ne izprevidijo vrednosti vodnih zadrug, prisili, da se vodne zadruga ustanove, kakor je to v zakonu izrečeno. Ali pet let je preteklo, odkar je pri Mojstrani zvršena uravnavalna zgradba, in politična gosposka se ni brigala za to, da bi se bile ustanovile vodne zadruga in

c. kr. okrajni glavar v Radovljici spi tako lahko in mirno, kakor novorojeno dete. Gospoda moja, če se bode povsodi tako pregrešno, lahkomišljeno postopalo, potem ne vem zakaj sklepamo zakone o uravnanji besnih voda. Potem se vsemu temu rajše odrečimo, kajti na ta način ne storimo družega, nego sipljemo premoženje dežele in države skozi okna. Gospod okrajni glavar Radoljski ima pa sicer veliko prostega časa, samo da ga ne porablja za stvari, katere so v narodno-gospodarskem oziru velike važnosti. Slišali smo iz predloga, katerega je stavil častiti gospod poslanec Povše z drugovi, da je v Radoljci rešiti tudi še drugih silno važnih in perečih vprašanj, na katera politični chef ne obrača prave pozornosti, in če danes zopet vidim, kako se je postopalo gledé vodnih zadrug, katere smo zahtevali dne 8. aprila l. 1892., pozneje dne 27. septembra l. 1892. po predlogu gospoda poslanca Šukljeta o priliki, ko se je razpravljajal proračun deželne zaklada in dalje l. 1893. po predlogu sedanjega gospoda poročevalca, potem moram pač reči, da je to taka lahkomišljenost in nebriznost, da pravega izraza za njo najti ne morem. Za to pa ima okrajni glavar Radoljski časa dovolj, da stika okrog po hišah, kje da bi našel kako nezaupnico, katera se morebiti podpisuje za kakega poslanca. Ne za mene, kajti če bi za me šlo, bi tako miren ostal, kakor gledé uravnavanja Savskih voda in ustanovitve vodnih zadrug, ali nezaupnica se tiče drugega moža, o katerem misli gospod okrajni glavar, da ima dolžnost, da se mu prikuji in stori vse, da bi mož ne izvedel, kako mnenje imajo o njem njegovi volilci. Gospoda moja, če ima politični chef v takem okraji dovolj časa, da se briga za take lapalije, za stvari, katere nikakor ne spadajo v njegovo področje, potem moram res reči, da je grozno nedopustno, da se v tako važnih narodno-gospodarskih stvareh prav nič ne briga, da bi se odpravili tako strašni nedostatki. Če bode tako naprej šlo, imeli bomo za uravnanje voda pač silno velike troške, uspehov pa se ne smemo nadejati.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Auf die Ausführungen des Herrn Vorredners hätte ich nur einige wenige Worte zu erwidern. Es ist im allgemeinen richtig, daß die Bildung von Wassergenossenschaften nicht nur bei der Feistritzregulierung, sondern auch in anderen Fällen nur langsam von staten geht. Ich bin gewiß der erste, der dies bedauert und beklagt, ich muß jedoch darauf hinweisen, daß die Bildung solcher Wassergenossenschaften mit großen Schwierigkeiten verbunden ist, die nur schwer zu bestegen sind und immer viel Zeit in Anspruch nehmen. Diese Schwierigkeiten liegen hauptsächlich darin, daß die Bevölkerung, welche zur Wassergenossenschaft herangezogen werden soll, solange es sich nur um die Ausführung eines Projectes, zu welchem Zwecke sowohl der Staat als auch das Land die größten Opfer bringen, immer bereit ist, zu erklären: Wir sind beschädigt durch den Fluß, wir haben alle

darunter zu leiden, unsere Grundstücke gehen zu Grunde usw.; Klagen gibt es immer genug. Wenn aber der Moment kommt, wo die Einzelnen zu einer Beitragsleistung herangezogen werden sollen, da heißt es sogleich: Ich bin an der Sache nicht theilhaftig, oder nur mit einem Minimum usw., und dann ist die Bildung einer freiwilligen Wassergenossenschaft unmöglich. Wenn es nun, wie es der Herr Vorredner verlangt, zu einer zwangsweisen Bildung von Wassergenossenschaften kommen soll, und dazu muß es kommen hoffentlich noch im heurigen Jahre, so sind vorher die weitgehendsten technischen Erhebungen nothwendig, um bezüglich der einzelnen Besitzer und Parzellen constatiren zu können, ob dieser oder jener bei der Erhaltung des betreffenden Schutzwerkes thatsächlich interessirt ist und zwar nicht nur, ob er thatsächlich, sondern auch mit welchem Percentage er interessirt ist. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Pet let je dosti časa!“) Für diese technischen Erhebungen war bisher nicht genug Personal vorhanden. Wenn der Herr Vorredner das Hauptgewicht darauf gelegt hat, daß der Bezirkshauptmann von Radmannsdorf soviel freie Zeit habe, so möchte ich ihn darauf aufmerksam machen, daß der Bezirkshauptmann ja kein Techniker ist, das ist aber die Arbeit eines Technikers. Wir haben uns auch an die forsttechnische Abtheilung für Wildbachverbauungen in Villach mit dem Ersuchen gewendet, sie möge uns einen Techniker schicken, aber auch dort ist es nicht möglich gewesen, diesem Ansuchen zu entsprechen, da diese Abtheilung mit anderweitigen Arbeiten überhäuft ist. Nun ist unter Zahl 15051 ex 1893 von der Landesregierung der Techniker abgeordnet worden und dieser wird die nöthigen Erhebungen durchführen, sobald es nur die Witterung zuläßt. Die Abordnung ist also erfolgt, aber der Herr Abgeordnete für Laibach würde sich einer Täuschung hingeben, wenn er glaubt, daß die Bildung der Wassergenossenschaft lediglich von der Ängerenz des Bezirkshauptmannes abhängt; die erste Bedingung ist das Gloriat des Technikers, dieses aber hat uns bisher gefehlt.

Was die weiteren Angriffe gegen den Bezirkshauptmann von Radmannsdorf betrifft, welcher einer der thätigsten und eifrigsten ist (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Vsaj sem povedal kako!“), so muß ich dieselben zurückweisen. Soweit es sich um die letztere Frage, nämlich um die Aufdeckung der gegen Graf Hohenwart gerichteten Agitation handelt, kann ich nur betonen, daß die politischen Behörden über alle Vorgänge in ihrem Bezirke informirt sein sollen, und wenn der betreffende Bezirkshauptmann diesfällige Informationen eingezogen hat, so hat er nur seine Pflicht gethan.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Luckmann se je oglasil k besedi.

Abgeordneter Luckmann:

Nach den Ausführungen des geehrten Herrn Landespräsidenten möchte ich mit wenigen Worten bezüglich der Sachlage in Moistrana dahin Aufklärung geben, daß dort alles Mögliche von Seite der Interessenten geschehen ist, um die Bildung einer Wassergenossenschaft nicht zu Stande kommen zu lassen; die Leute haben

nämlich Angst gehabt, daß sie zu allzugroßen Auslagen herangezogen werden könnten, weshalb sie sich dagegen gewehrt haben, umso mehr als die Wasserwerksbesitzer für ihre Werke keine Verwendung hatten und solche zu Ruinen werden ließen. Inzwischen aber haben sich die Verhältnisse wesentlich geändert; die Besitzer, welche früher kein Interesse an der Erhaltung hatten, haben die Ruinen verkauft und aus diesen Ruinen ist mittlerweile neues Leben erblüht, es ist ein bedeutendes Werk in Mojsirana entstanden und die Besitzer dieses Werkes werden sich mit den Leuten verständigen und gemeinschaftlich arbeiten an der Erhaltung dieser Wasserbauten. Ich glaube also, daß auf keinen Fall die politische Behörde die Schuld trifft, wenn bisher die Wassergenossenschaft nicht zu Stande gekommen ist, sondern nur die Bevölkerung selbst; die Sache aber wird sich, wie bereits erwähnt, ändern. Was die Angriffe des Herrn Abgeordneten Hribar gegen den Herrn Bezirkshauptmann von Radmannsdorf betrifft, so hat bereits der geehrte Herr Landespräsident auf dieselben treffend erwidert. Ich möchte nur bezüglich des Vorwurfes, daß sich der Herr Bezirkshauptmann um Angelegenheiten kümmerte, welche nicht in den Wirkungskreis eines politischen Beamten gehören, indem er die Mißtrauensadresse an einen Herrn Reichsrathsabgeordneten zu verhindern trachtete, erwidern, daß ich in dieser Sache über seine Thätigkeit zwar nicht genauer informirt bin, daß ich jedoch weiß, daß den Wählern Schriftstücke zur Unterschrift vorgelegt worden sind, die sie nicht verstanden und irregeführt theilweise gefertigt haben, was sie bereits bedauern und erklärt haben, nicht gewußt zu haben, um was es sich gehandelt hat, da sie im anderen Falle die Unterschrift nicht hergegeben hätten. Ich sage also nur, daß es bedauerlich ist, daß derlei Sachen colportirt werden und das Volk auf diese Weise irregeführt wurde. Wenn nun die politische Behörde das Volk aufklärt, um was es sich handelt, so hat sie meiner Ansicht nach nur ihre Pflicht gethan, damit die Leute wissen, was sie thun, und nicht geschädigt werden, welche Thätigkeit ganz wohl in den Rahmen des Wirkungskreises der politischen Behörden gehört. Es ist wohl nicht bekannt, daß der Herr Bezirkshauptmann von Radmannsdorf etwas mit seinem Amte nicht Vereinbarliches gethan hätte, dagegen ist es constatirt, daß die Unterfertiger der bekannten Mißtrauensadresse solche jetzt bedauern und erklären, daß sie getäuscht und irregeführt worden sind.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Samo par besedi si bodem dovolil v odgovor preblagorodnemu gospodu deželnemu predsedniku. On nam je dejal, da okrajnega glavarja v Radoljci ne zadeva nobena krivda, ako se dotične vodne zadrage niso ustanovile in tem besedam je nekoliko pritrdil tudi častiti neposlednji gospod predgovornik. Kar se tiče motivacije preblagorodnega gospoda deželnega predsednika, priznavam, da bi do neke meje bila opravičena, ako bi okrajni glavar Radoljski

ne bil poznal nevarnosti; da se pa vkljub tej nevarnosti v 5 letih ni zgodilo prav nič, to je vsekako neodpustljivo. Preblagorodni gospod deželni predsednik je dejal, da so pred vsem ljudje krivi sami, da se vodne zadrage niso ustanovile. Pritrjujem temu. Jaz sam sem to naglašal že leta 1892.; ali to je stvar, ki se bode povsodi ponavljala. Povsodi bodo udeleženci rekli: „Vi ste stvar napravili, pa jo sedaj sami popravljajte!“ Ravno zaradi tega pa daje zakon oblastvom sredstvo na roko, da morejo ljudi prisiliti do vodnih zadrug, kajti stvar je velikega denarnega pomena. Vsaj dežela in država ne bodeta denarja metali skozi okno.

Zadnje besede častitega gospoda predgovornika so me pa naravnost osupnile. Rekel je — ne s temi besedami, pa zmisel je bila ta — da imajo politična oblastva dolžnost popravljati napačne nazore državljanov. Za to naj bi torej bili okrajni glavarji, da varujejo državljane kot angelji varuhi, da bi ne prišli do drugačnih misli kakor politične gosposke! Jaz za svojo osobo moram pač protestovati proti takemu tolmačenju dolžnosti političnih oblastev.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Povše:

Rad konstatujem, da ima častiti gospod predgovornik Hribar prav, če se pritožuje, da se je ta stvar toliko časa zavlekla, obširno pa mu bodem odgovarjal pri marg. št. 18., pri kateri bodem visoki zbornici tudi nasvetoval primerno resolucijo.

Deželni glavar:

Prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrdé predlogu, da se marg. št. 2., 3., 4. in 5. vzamejo na znanje, izvolijo obsedeti. (Obvelja. — Angenommen.)

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje svoje poročilo.

Poročevalec Povše:

Pod marg. št. 6., 7. in 8. se razvidi, da je deželni odbor dal izvršiti tehniške poizvedbe, potrebne v svrhu uravnave potoka Reke pri Cerkljah. Upravni odsek tudi odobruje postopanje deželnega odbora gledé uravnave Save, in naroča mu, da naj skrbno tudi nadalje deluje na to, da se toliko potrebno delo pri Gameljnih in pod Črnuškim mostom brez odloga vršiti prične, ter da se pričeto delo pri Kresnicah in Litiji dovrši ter levi breg tudi pri Hoteču zavaruje, kjer Sava breg ondi zelo spodjeda in nevarnost preti ondotnemu polju.

Predlagam, da se marg. št. 6., 7. in 8. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pod marg. št. 9. se razvidi, da je deželni odbor prevzel polovico stroškov in sicer v znesku 1807 gld. 75 kr. na deželni zaklad za nabrežno zgradbo ob reki Ljubljani pri Fužinah ter je zahteval osnove vodne zadruge.

Predlagam, da se ta marignalna številka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje se poroča pod marg. št. 10., 11. in 12. o osuševanju raznih kotlin in sicer v Račenski dolini, kjer je uspeh jako dovoljen; delo jednako v Lučinski dolini vršilo se bo sedaj na pomlad. Zadeva odvajanja povodnji iz ribniških in kočevskih kotlinskih dolin pa še ni končana, ker se vrše še obravnave glede razlastitve zemljiških parcel potrebnih za napravo vodotoka. Odobruje se podelitev podpore 200 gld., katere je deželni odbor podelil J. Adamiču v Ponikvah za iztrebljenje požiralnikov pri potoku Račica.

Predlagam, da se marg. št. 10., 11. in 12. vzamejo v vednost.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Žitnik se je oglasil k besedi.

Poslanec Žitnik:

Leta 1889. je visoki zbor na prošnjo občine Dobrniške sklenil sledeče: „Naroča se deželnemu odboru, da se v prošnji navedeni vzroki povodnjem preiščejo in izdela načrt, po katerem bi se dalo temu odpomoči.“ V letnem poročilu leta 1890. pa potem deželni odbor poroča, da naročilu ni mogel zadostiti, ker je bil stavbinski urad z drugim delom preobložen. Leta 1890. se je zopet ponovila prošnja, da naj bi se odposlal tehnik, da preišče vzroke povodnji in izdela načrt, in deželni odbor je leto pozneje zopet poročal, da ni mogel odposlati tehnika, ker je stavbinski urad preobložen z drugim delom in s tem je stvar za dve leti zaspala. Danes si usojam ponoviti dotični predlog in nasvetujem:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se naroča, da ob ugodni priliki pošlje inženjerja v Dobrniče, ki naj preišče vzroke tamošnjih povodenj in izdela načrt, po katerem bi se dalo temu odpomoči.“

Morebiti bode tehnik imel v bližini kaj opravila in potem stvar lahko s potjo opravi, ako se ne odpošlje posebej za to delo.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Žitnika, naj izvolijo ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v debati. Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Kar se tiče stvari same, podpiram predlog gospoda predgovornika, samo mislim, da je to podpisovanje v nekem oziru odveč, ker dotično naročilo leži pri deželnem hidrotehniku že od leta 1889. Hidrotehnik bode letos, kader bode zaradi vpeljava vodovodov in kalov ali vodnjakov šel v okolico Žužemperško, šel tudi v kotlino Dobrniško in preiskal stvar in izdelal načrt, tako da je mogoče v prihodnjem zasedanju predložiti visoki zbornici te podatke.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Povše:

Tudi jaz želim, da se dotično delo že letos izvrši in se strinjam s predlogom gospoda poslanca Žitnika.

Deželni glavar:

Prosim glasovati in prosim gospode, ki pritrdé predlogu, da se marg. št. 10., 11. in 12. vzamejo na znanje, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj nam je glasovati še o predlogu gospoda poslanca Žitnika.

Prosim gospode, ki pritrdé predlogu, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim, da gospod poročevalec nadaljuje svoje poročilo.

Poročevalec Povše:

Pod marg. št. 13. se razvidi, da se uravnava Mirne še ni zvršila, ker se interesentje upirajo osnovi vodne zadruge, in mora upravni odsek izreči svoje obžalovanje, da se sedaj po tolikih naporih za dosedaj državne podpore zadržuje to prepotrebno delo prav od interesentov, katerim bo ta uravnava toliko koristiti mogla.

Predlagam, da se vzame marg. št. 13. na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pod marg. št. 14. je zanimivo poročilo, da je poljedelsko ministerstvo glavni načrt Putika o odvajanju povodnji iz notranjskih kotlinskih dolin poslalo tudi deželnemu odboru v presojanje.

Deželni hidrotehnik Hrasky trdi, da bo treba posebno gledati na medsebojno zvezo posameznih kotlinskih dolin in na najnižje ležeči recipient, to je na ljubljansko barje in se vodotok tako uredi, da se v višjih notranjskih dolinah le tedaj in v oni dobi izvrši, kadar in dokler se nižje ležečim ne zgodi nobena škoda. Strokovnjaki smatrajo torej kot neobhodno potrebno, da se najprvo izvrši osušenje ljubljanskega

barja, ker s tem se bo dosegel tudi hitreji odtok poplavne vode v kotlinskih notranjskih dolinah.

Predlagam, da se tudi marg. št. 14. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pod marg. št. 15., 16., 17. in 18. poroča deželni odbor o Vipavskih vodnih zadevah. Poljedelsko ministerstvo je odobrilo od deželnega hidrotehnika napravljeni načrt za dolinsko zaporo pri Beli v Vipavski dolini in zaukazalo gozdnotehniškemu uradu v Beljaku, da se loti tega dela. To delo bode zvršilo v lastni režiji, kar je tudi naš deželni odbor odobril in dotične zneske tudi naukazal.

O uravnavi voda sploh na Vipavskem poroča, da je dotični načrt izdelal deželni stavbinski urad in so stroški preudarjeni na 351.161 gld. 51 kr. in sicer za uravnavo reke Vipave 174.064 gld., za uravnavo potoka Močilnik 51.844 gld., za uravnavo potoka Pasji rep 14.860 gld., za uravnavo potoka Bela 60.464 gld. za uravnavo potoka Gačka 2415 gld., za uravnavo potoka Hubelj 6115 gld. in za zgradbo hudournikov in pogozditev 41.356 gld.

Načrt in proračun je poslal deželni odbor poljedelskemu ministerstvu s prošnjo, da država prevzame 50% vseh stroškov, ker gre v tem podjetju za uravnavo gorskih vodá. Ob enem je razložil slabo gmotno stanje ondotnih prebivalcev, ki vsled trtnih boleznij in trtne uši že leta veliko revščino trpé, tako, da ni mogoče od njih zahtevati, da bi prispevali takoj v denarjih, ter bi vsekako bilo misliti na to, da se jim v ta namen priskrbe posojila, katera bi vračali v teku let. Poljedelsko ministerstvo je poslalo vladnega svétnika, tehniškega konsumenta Markusa, ki je na lici mesta vse prevdaril. Žal, da se glasi Markusovo poročilo manj ugodno, vsaj v tem, da bo ves načrt treba v marsičem predelati. Deželni odbor je izročil načrt s pripombami tehniškega konsumenta deželnemu stavbinskemu uradu v primerno poslovanje. Upravni odsek priznava, da je deželni odbor vse potrebno zvršil in bo gotovo tudi v prihodnje vse storil, da se ta pereča zadeva končno v prid Vipavske doline povoljno dožene in zvrši. Prav tako je deželni odbor povrnil iz deželnega zaklada znesek 113 gld. 60 kr. k troškom za uravnavo potoka Močilnik, katero delo se je že v letu 1884. vršilo in za katero je deželni zbor leta 1884. dovolil 1000 gld. prispevka, pa ne izplačal. Upravni odsek odobruje to izplačilo, ker je opravičeno in postavno utemeljeno.

Predlagam torej, da se marg. št. 15., 16., 17. in 18. odobrova vzamejo na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Lavrenčič se je oglasil k besedi.

Poslanec Lavrenčič:

Visoki zbor! Blizu 14 let je preteklo, odkar se je v tej visoki zbornici sprožila misel zaradi uravnave Vipavskih voda, a žalibog še do danes se ni nič drugega storilo, kakor da se je napravila neka zapora v dolini Beli in da so se napravljalí načrti,

pa le načrti in načrti, kateri so gotovo toliko stali, da bi se bil zamogel precejšen del velike škode odvrniti z onimi troški. Vsak inženir prinesel je drag načrt, najdražji pa je bil ta, katerega častiti gospod poročevalec ni imel v mislih in katerega je izdelal od visokega ministerstva odposlani inženir Markus. Ta je napravil tako drag načrt, da se je bilo bati, da se delo nikdar ne bo pričelo, še manj pa zvršilo. Zaradi tega si usojam prav toplo podpirati in priporočati visoki zbornici peticijo, katero je izročila Vipavska glavna občina in ki je bila izročena danes finančnemu odseku. Ker je stvar silno nujna, prosil bi, da bi jo častiti finančni odsek natančno pretresal. Napravila naj bi se za silo struga in sicer tam, kamor voda že sedaj sili. Pri nas se splošno govori, da bi ne bilo treba pošiljati tja nobenega inženirja, kajti voda sama kaže, kje naj se napravi struga. Sedaj se seveda razliva po njivah in travnikih. V stari tir Vipavščica ne bo več šla, ker je na nekatereh mestih nabrežje za dva metra višji, kakor zdaj voda sili. Misliti je torej treba na to, da se vsaj za silo kaj napravi, da bi se voda odtekala od Vipavskega trga. Druge stvari, katere je častiti gospod poročevalec še omenjal, bi še lahko čakale leta in leta, ker videti je, da načrti še niso rešeni in potem nastalo bo pa še vprašanje, odkodi naj bi se vzel denar. Nova struga se da napraviti brez vse skrbi tam, kjer voda sedaj teče. Bela ne bo več v Vipavščico šute in kamnja nanašala, ker se je letos dovršil jez ali zapora. Močilnik pa itak ne nanaša toliko šute, kakor Bela. Zato toplo priporočam, da bi se finančni odsek kolikor mogoče oziral na to prošnjo in da bi jo visoki deželni zbor uslišal.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet fith.)

Gospod poročevalec?

Poročevalec Povše:

Gospod predgovornik ni stavil nobenega predloga. Tudi jaz si pa usojam izreči nado, da bode visoka zbornica res kaj storila gledé silno potrebnih poprav Vipavskih vodá.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki se strinjajo s predlogom, da se marg. št. 15., 16., 17. in 18. vzamejo na znanje, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Povše:

Iz marg. št. 19., 20. in 21. je razvideti, da se sedaj vrše vodoppravne obravnave gledé v ozemlju in ob Ljubljani ležečih zemljišč ali staveb, ter da še te niso dognane, zato tudi ni še mogoče bilo iz-

delati določeni zakonski načrt za osušenje barja. Močvirski zaklad znaša sedaj 96.279 gld. 37 $\frac{1}{2}$ kr. Pod št. 21. poroča deželni odbor, da je privolil v izplačanje zneskov 1824 gld. 89 kr. in 714 gld. 83 kr. za razne uradne potrebe in za vzdrževanje glavnih odtokov. Ker se ta zadeva tako zelo vleče, želeli je, da se trebljenje odtokov in grabnov skrbno zvršuje, katero se bo moralo osobito tudi v glavni strugi potem nadaljevati, ko bode projektovano osuševalno delo se zvršilo.

Pri tej priliki ne more upravni odsek zamolčati, da obžaluje upiranje interesentov do osnove vodnih zadrug, saj je z velikimi stroški izvršeno zboljševalno, oziroma zgradbeno delo jim v korist le toliko časa, dokler so zgradbe v dobrem stanu. Naj bi le pomislili, da je slab oni gospodar, ki zgradi lepo hišo z velikimi troški, pa nič ne stori za dobro ohranitev stavbe, ampak pušča ter zanemarja kritev strehe itd. V malo letih bo imel vso razdejeno hišo, vso bo treba znova napraviti, ako hoče, da se mu hiša sploh ne zruši. Prav taka je s temi zgradbami. Veliko stanejo, in če se ne ohranijo vedno v dobrem stanu, sčasoma postanejo povsem slabe in ogromni stroški so zavrženi. Kakor pa dober gospodar vedno vsako malo škodo na strehi hitro popravi, s tem le malo stroškov ima ter hišo vedno dobro ohrani, tako je tudi z vodnimi zgradbami. Z malimi stroški in malim trudom se dá škoda popraviti; mnogokrat zadostuje delo kratkih ur, da se poškodbe popravijo. Ako pa se ta mala poprava odlašajo in zanemarijo, zgodi se potem tolika škoda, da jo je le z velikimi stroški mogoče popraviti. Prav zaradi tega je vodna zadruga potrebna in koristna, ker odbor zadruge takoj male poškodbe odstrani. Stroški ne bodo zdatni, ako se bo vedno skrbelo za hitro popravilo vsake male nastale poškodbe. Zato želi upravni odsek, da deželni odbor, kakor tudi visoka vlada vse storita v pouk dotičnih interesentov ter da jih prepričata o veliki koristi in neobhodni potrebi vodne zadruge.

Predlagam, naj se marg. št. 19., 20. in 21. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Iz marg. št. 22., 23., 24. in 25. je posneti, koliko je deželni odbor pripomogel k pogozdovanju Krasa in kako to delo uspeva. V minolem letu zasadilo se je 50³ ha sveta in zato potrosilo 3735 gld. 42 kr., tako da pride za sajenje 1000 sadik stati na 3 gld. 6 kr. Od leta 1888. nasadilo se je 837 ha sveta in za to porabilo nekaj nad 13 milijonov sadik, večinoma črnega borovca.

Predlagam, da se vzamejo te marginalne številke na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pod marg. št. 26. do 30. navedene so podpore, podeljene od deželnega odbora za napravo gozdnih drevesnic. Gozdna drevesnica v Novem mestu je prejela 365 gld., kateri prispevek dajati na leto se je deželni odbor zavezal le za dobo treh let, ne kakor je vlada zahtevala za dobo 10 let, kar je utemeljeno, kajti nadejati se je, da bo izkupilo za

vzgojena drevesca zadostovalo za pokritje nadaljnjih oskrbovalnih stroškov.

Predlagam, da se vzamejo marg. št. 26. do 30. na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pod marg. št. 31. do 35. se razvidi, da se je za gozdno drevesnico na Kolovcu pri Brdu dovolilo 50 gld.; A. Rovanu za razširjenje njegove zasebne gozdne drevesnice pa 150 gld. Šolskih vrtov je nad 200 in sadnih drevesnic 196. Število je veliko in ko bi vsi res izpolnjevali svojo nalogo, moralo bi biti veliko uspeha. Žal pa, da iz tega poročila ni mogoče soditi o vsem tem; vendar izreka upravni odsek željo, da v prihodnjem svojem poročilu deželni odbor tudi navede, kateri šolski vrtovi in drevesnice so se kot res uzorne konstatovale. Sadjarski zadrugi v Vipavi podelila se je nagrada 100 gld.

Predlagam, da se te marginalne številke vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Važno in pomenljivo je poročilo pod marg. št. 36., ki nam daje veselo poročilo, da je visoko poljedelsko ministerstvo sporazumno s finančnim ministerstvom sklenilo, da se stroški za preskrbovanje kraških pokrajin s pitno vodo morejo pokriti iz državnega izboljševalnega zaklada, torej da se tudi za ta zboljševalna podjetja uporabi državna zakona z dne 30. junija 1884 in 31. maja 1889.

Vsled tega odloka visokih ministerstev bo poljedelsko ministerstvo moglo za dobavo pitne vode v naši deželi deliti podporo iz državnega melioracijskega zaklada, kar je ugodno, ker ne bo v to svrhu treba posebnega državnega zakona. In kakor se iz dosedanjih izjav visokega poljedelskega ministerstva more soditi, bo vprašanje dobave pitne vode za vse one kraje, ki dosedaj trpe hudo pomanjkanje zdrave pitne vode, dalo srečno rešiti, ker ministerstvo priznava nujno potrebo in je načeloma že sklenilo, za vse kraške pokrajine v državi dobavo pitne vode izvršiti. In tako smemo za trdno pričakovati, da se bo to za našo deželo toliko važno vprašanje uspešno izvršilo.

Predlagam, da se marg. št. 36. radostno vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pod marg. št. 37. do 69. poroča dalje deželni odbor o raznih vodovodih, kateri so deloma že zvršeni, deloma v izvršitvi in katere je deželni odbor tudi s prispevki iz deželnega zaklada podpiral.

Nihče ne more več dvomiti, da pogostih kužnih boleznij v črnomaljskem okraji je vzrok pomanjkanje čiste pitne vode. Zato je deželni odbor dal izdelati načrt za napravo vodovoda za občine Črnomelj, Semič, Kot in Petrova vas. Deželni hidrotehnik Hrasky je napravil načrt, po katerem naj bi se priskrbel pitna voda za deset vasij občine Semič, za dve vasi občine Kot, za štiri vasi občine Petrova vas, za Telčji vrh in za mesto Črnomelj.

V teh krajih ni mogoče pomanjkanju pitne vode odpomoči z vodnjaki, ker tudi z nenavadno globokim kopanjem ni moči priti do talne vode,

zato treba misliti na dovajanje studenčne vode. In k sreči se nahaja v višini močni studenec Blatnik, ki izvira iz dolomitnega apnenika in je ta voda povsem izvrstna, čista in zdrava. Ker je ta studenec jako visoko nad omenjenimi vasmí, je njega napeljava toliko ugodnejše zvršiti.

Deželni odbor je predložil načrt in proračun visokemu poljedelskemu ministerstvu s prošnjo, da bi država k temu podjetju prispevala s 50%, ker dežela, ki priznava nujno potrebno to delo, ne more z ozirom na mnoge druge enake potrebsčine v deželi prevzeti nad 30% vseh stroškov, ki se proračunavajo na 89.000 gld., ljudstvo ondotno pa je tako ubožalo vsled mnogih nesreč, trtne uši itd., da ni misliti, da bi se moglo preveč obremeniti s stroški za to delo. Za novomeški vodovod bo deželni urad izdelal načrte sedaj spomladi, prav tako za vodovod v Št. Jurji pri Kranji, za vodovod v Dobropolji, za ureditev studencev v Gerčaricah pri Dolenji vasi, za vodnjak v Planini pri Vipavi in za vodnjak v Businji vasi.

Podelil je podpor in sicer za vodovod v Ribnici 5000 gld. Za vodovod v Šelščeku in Begunjah izplačal se je deželni prispevek 3900 gld. Za vodovod v Bezuljaku izplačalo se je 1000 gld.; za vodovod pri Novi vasi 400 gld.; za vodovod v Morilandu pri Postojni dalo se je 500 gld.; za vodovod v Strmci v okraji Postojnskem 1000 gld.; za vodnjak v Zagorji 300 gld.; za vodovod v Brezovci pri Ovsisih 150 gld.; za vodovod v Palovčah 200 gld.; za studenec na Cerkvišah v okraji Črnomaljskem 160 gld.; za vodnjak na Lazci v občini Draga 300 gld.; za vodnjak pri sv. Gregorji 100 gld.; za vodnjak v Stari vasi pri Postojni 375 gld.; za vodnjak v Zagonu 270 gld.; za vodnjak v Hruševji in v Landolu občine Hrenoviške 240 gld.; za vodnjak v Trnji na Krasu 500 gld.; za vodnjak v Garčarjcih pri Planini 50 gld.; za vodnjak na Polici 100 gld.; za vodnjak na Vrhú 250 gld.; za občinski vodnjak v Atletih 50 gld.; za živinski kal v Zagozdecu v okraji Črnomaljskem 30 gld.; za napravo dveh kalov na Nanosu 260 gld.; za napajališče v Nemški vasi 100 gld.

Po teh številkah more se presoditi, da dežela za dobavo zdrave pitne vode dokaj stori in upati je, da bo visoka c. kr. vlada iz tega razvidela, da dežela v to svrho stori, kar jej skromne finančijelne moči sploh omogočujejo, ter zato zdatno podpirala deželo v zvršbi dobave pitne vode.

Predlagam torej, da se marg. št. 37. do 69. vzamejo na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! V marg. št. 62. poroča deželni odbor, da je za napravo vodnjaka v vasi Trnje na Krasu dovolil 500 gld. podpore. Ne govoril bi k tej

številkí, ako bi me k temu ne primorala neka prigodba, ki se je dogodila, ko so prišli zastopniki vasi Trnje za to podporo. Prišli so najprej k meni, in jaz sem jim rekel, da naj grejo naravnost k poročevalcu deželnega odbora dr. Papežu in naj njega poprosijo, da se za nje potegne. Možje so vzeli saboj gospoda državnega poslanca pl. Globočnika ter se podali ž njim k gospodu dr. Papežu. Jeden izmed njih pa je bil toliko nepreviden, da je pohlevno omenil, da so možje bili prej pri meni. In kaj je storil na to gospod deželni odbornik dr. Papež: „Kaj pri Hribarju ste bili?“ vzkliknil je. „Nič ne bodele dobili!“ in obrnil jim je hrbet. Se le gospod pl. Globočnik ga je moral potolažiti v toliko, da se je prošnja sploh vzela v pretres. Jaz te stvari ne bi bil omenjal, ker je podpora že dovoljena in je torej stvar postala irelevantna. Ali v tem oziru je pa vender stvar važna, ker bi se iz tega dogodka dalo sklepati, da deželni odbor dovoljuje podpore samo političnim in osebnim privržencem dotičnega referenta. Če bi deželni odbor oziroma dotični referent res tako daleč prišel, da bi hotel boykotovati politične svoje nasprotnike in deliti podpore samo tistim, ki niso v nikaki zvezi s poslancem, ki je drugega političnega mišljenja nego referent, potem bi to značilo največjo demoralizacijo. Mi smo zastopniki cele dežele, ozirati se moramo na korist cele dežele, in jako napačno bi bilo, ako bi se kaki občini odrekla podpora samo zato, ker so za njo prosili prijatelji, ki so privrženci ali morebiti celo sorodniki Hribarjevi. Jako me boli, da se tako postopa v uradovanji deželnega odbora in tem besedam pristavljam le še željo, da naj bi v bodoče referenti pri deželnem odboru in zlasti referent, katerega imam v mislih, taktneje postopali in ne dajali na tak način na javnost svoje najglobokejše notranje mišljenje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Papež se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Papež:

Ako bi bila ta anekdota resnična (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Gola istina!“) imel bi gospod predgovornik prav, da se pritožuje, ali kot pameten mož mora pritrditi, da je v takih stvarih pravo načelo: „audiatur et altera pars“ in torej mi bodi dovoljeno, da povem, kaj se je prav za prav zgodilo. Prišla je k meni res deputacija iz Trnja prosit podpore za napravo vodnjaka in jaz sem jej rekel, da se bode prošnja takoj rešila. To se je tudi zgodilo, ne da bi bil posredoval niti gospod pl. Globočnik niti kdo drug. Rešila se je prošnja jednako kakor vse druge, katere so nam došle v takih zadevah iz Notranjske, in da je šlo hitreje, dopisoval sem nekaterim občinam celo osebno. Kar se tiče prošnje občine Trnje sem bil jaz tisti, ki sem v deželnem odboru predlagal, da naj se dovoli podpora 500 gld. in da se naj ta podpora takoj izplača in ne šele — kakor v drugih slučajih — kadar bi bilo delo dovršeno. To in še eno izjemo sem jaz predlagal, izjemo namreč, da naj se dovoli podpora

ne po 30% kakor je to drugače bilo naročeno deželnemu odboru kot splošno načelo, marveč 50%, to je 500 gld., kajti gospod Hrasky je rekel, da bodo dotični troški znašali 1000 gld. Ko je bila deputacija pri meni, seveda stenografa nisem imel pri sebi. Ali to impresijo imam še dan danes, da mi je govoril neki član deputacije, da bi bil gospod Hribar kaj dovolil ali obljubil, in zato sem jaz odgovoril, da boče to storil deželni odbor. Da bi bil pa kedaj haranguiral pristaša takega poslanca, ki je v drugem taboru kakor jaz, to moram zanikavati. Sicer se pa gospod poslanec Hribar iz celega § 3. lahko pouči, kako sem postopal gledé podobnih prošenj, zlasti onih, ki so došle deželnemu odboru iz notranjskega Krasa.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Povše:

Obžalovati moram, da se take stvari tukaj razpravljajo, in konstatirati, da se je od strani gospoda poročevalca deželnega odbora res veliko storilo za Notranjsko stran. Dati mu moram spričevalo, da je postopal povse pravično in nepristransko.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki pritrdé predlogu, da se marg. št. 37.—69. vzamejo na znanje, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Prosim, da gospod poročevalec nadaljuje svoje poročilo.

Poročevalec Povše:

Dalje se poroča pod marg. št. 70. o licencovanju plemenskih živalij in o razdelitvi iz deželnega zaklada nakupljenih plemenjakov. Važno je vedeti, da se je pred komisije za licencovanje prignalo 944 bikov, od katerih je bilo 575 potrjenih, torej da pomanjkuje še 286 bikov, da bi bilo povsem zadoščeno zakonu. In tako je upati, da se živinorejski zakon gotovo v korist naši govedareji zvrši in je le žele, da se dobava dobrih plemenjakov še pospešuje od strani dežele in države.

Predlagam, da se ta mariginalna številka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

O marg. št. 71. do 78. nimam ničesar omeniti.

Iz marg. št. 79. razvideti je, da je deželni odbor dal natisniti 1000 iztisov poučne knjige Folakovskega o rudečici pri prašičih, katere knjižice je razdelil po deželi raznim občinam.

Pod marg. št. 80. poroča deželni odbor o enketi, katero je sklical v posvetovanje o lovskem za-

konskem načrtu vlade, ki pa ni še dognala svojih posvetovanj, tako da se ni dosedaj še mogel zakonski načrt izročiti visoki zbornici v razpravo.

Pod marg. št. 81. poroča deželni odbor, da se je obrnil do vlade gledé strožjega nadzorovanja lovskega opravičenja, in da je visoko vlado naprosil, naj zaukaže, da tovarne v reke ne smejo izpuščati tekočin, ki ostrupijo vodo ter pomoré ribji zarod. Visoka deželna vlada je v tem vse potrebno ukrenila ter okrajnim glavarstvom zaukazala, da naj strogo zvršujejo določila ribarskega zakona.

Predlagam, da se marg. št. 71. do 81. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pod marg. št. 82. in 83. je iz dopisa visoke deželne vlade razvideti, da se presojuje, ali bi ne kazalo tudi gledé izdaje zvršitvenega ukaza k določilom zakona za vso deželo in gledé mejnih vodá dežele tudi še v tem oziru, osobito v svrhu zabranitve onesnažbe teh vodá si zagotoviti uspešno vplivanje oblastev sosednih deželá. Upravni odsek naroča deželnemu odboru, da naj naprosi visoko deželno vlado, da to namero zvrši, ki bo v veliko korist naši ribariji, ki je sedaj zelo mala, to pa gotovo le vsled ostrupljenja naših rek in vodá po strupenih izlivih iz tovarn.

Pod marg. št. 84. je prav tako deželni odbor naprosil visoko vlado, naj potrebno ukrene, da se prebivalstvu barja po zakupnikih ribištva ne boče godila škoda.

O marg. št. 85. in 86. nimam ničesar omeniti.

Predlagam, da se marg. št. 82. do 86. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Končno poroča deželni odbor pod marg. št. 87., da se je izrekel proti načrtu državnega zakona o zavarovanju delavcev službujočih pri kmetijstvu ali gozdarstvu proti nezgodam, in to iz razlogov, da se v naši deželi dosedaj še ni pokazala potreba takega zavarovanja ter bi se s takim zavarovanjem vpeljalo le novo breme za zemljiške posestnike, za občine in za deželo. Ob enem pa je povdarjal za slučaj, ko bi se tak zakon uvedel, da bi se moralo v zakon sprejeti določilo, po katerem bi bilo deželnemu predstavodajalstvu prepuščeno, da uvede tak zakon v posameznih kronovinah, odnosno da ga primerno prenaredi. Ker se pri nas ne nahajajo take kmetije, katere bi s stroji obdelovale polje, je deželni odbor povsem primerno stavil to svojo izjavo.

O marg. št. 88. in 89. nimam ničesar omeniti.

Predlagam, da se marg. št. 87., 88. in 89. vzamejo na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

V imenu upravnega odseka konečno predlagam:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Poročilo deželnega odbora o deželni kulturi § 3., lit. A., marg. št. 1. do 89. se odobrovalno sprejme na znanje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, kateri se strinjajo s tem predlogom, naj izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Z ozirom na pozno uro in na željo, katero je izreklo več gospodov poslancev, sklenil bodem seja.

Prihodnja seja bode v sredo (Klici: — Rufe: „v četrtek“). Ker čujem, da želé gospodje poslanci,

da bi bila seja šele v četrtek, ustrezam tej želji in določam torej seja na četrtek in sicer na 10. uro dopoldne s sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seja. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Finančni odsek zboruje v soboto 3. t. m. ob 10. uri dopoldne; odsek za letno poročilo pa v sredo ob 5. uri popoldne.

Sklepam seja.

Konec seja ob 2. uri 15 min. popoldne. — Schluß der Sitzung um 2 Uhr 15 Min. Nachmittag.

